

Aktuality Zväzu

Ročník XXVII. ~ Číslo II
Jún 2018
ISSN 1338 – 7960

○ pripravovanej reforme slovenského školstva čítajte na stranách 5 – 8, 12 – 13

Príhovor predsedu

Vážené kolegyne, vážení kolegovia,

od 1. januára 2019 má dôjsť k zmene odmeňovania všetkých zamestnancov štátnej a verejnej správy vrátane nepedagogických a pedagogických zamestnancov všetkých typov škôl. Problémy podfinancovania (pod minimálnou mzdou) nepedagogických zamestnancov trvajú od roku 2003, keď bol prijatý zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Problémy sú preto, lebo predchádzajúce vlády po rokovaní so zástupcami zamestnancov a zamestnávateľov zvyšovali minimálnu mzdu a priamoúmerne nezvyšovali tarifné platy.

Situácia sa mení, súčasná vláda akceptovala návrh odborov a mení systém odmeňovania, kategórie zamestnancov, v ktorých sú aj nepedagogickí zamestnanci.

Z návrhu sú vyňatí učitelia vysokých škôl, pedagogickí a odborní zamestnanci regionálneho školstva, výskumní a vývojoví zamestnanci a zamestnanci vykonávajúci činnosť v cudzine. Tí majú iné stupnice platových taríf.

Z návrhu vyberáme – stupnica platových taríf a platových stupňov sa začína sumou 520 € (pravdepodobný návrh minimálnej mzdy vlády SR od 1. januára 2019). Od tejto sumy sa narátavajú s percentuálnym zvýšením platové triedy, ktorých je 10 (pôvodne 14), platové stupne, ktorých je 14 (pôvodne 12) a započítateľnosť rokov praxe nad 40 (pôvodne nad 32).

Dochádza k zlúčeniu základnej stupnice platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme

(príloha č. 1 k nariadeniu vlády č. 359/2017 Z. z.), osobitnej stupnice platových taríf vybraných skupín zamestnancov (príloha č. 2 k nariadeniu vlády č. 359/2017 Z. z.) a osobitnej stupnice platových taríf výskumných a vývojových zamestnancov a zdravotníckych zamestnancov (príloha č. 3 k nariadeniu vlády č. 359/2017 Z. z.) a tiež k zlúčeniu niektorých platových tried.

Návrh sme pripomenovali po diskusii so zástupcami z jednotlivých združení zväzu.

Po záverečnom rokovaní zástupcov ministerstva financií SR, Úradu vlády SR a KOZ SR konečnú verziu zverejníme.

Výskumní a vývojoví zamestnanci majú byť od 1. januára 2019 presunutí do stupnice platových taríf vysokoškolských učiteľov.

Učitelia vysokých škôl, pedagogickí a odborní zamestnanci regionálneho školstva, výskumní a vývojoví zamestnanci budú mať zvýšenú stupnicu platových taríf podľa výsledkov kolektívneho vyjednávania.

Je predpoklad, že zvýšenie platov pre spomínané kategórie bude vyššie, ako je schválené v programe vlády.

Začínajú sa rokovania o KZVS. Naším úsilím je, aby sme presadili čo najvýhodnejšie podmienky pre zamestnancov.

Vážení odborári, zamestnanci školstva, prajem vám všetkým príjemné prežitie dovoleniek.

Ing. Pavel Ondek,
predseda OZ PŠaV
na Slovensku

Vážený čitateľa, vážení členovia OZ PŠaV,

radi by sme vám prinášali zaujímavejší a hodnotnejší obsah každého čísla časopisu Aktuality zväzu. Časopis vydáva Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku 4-krát počas školského a akademického roka.

Budeme radi, ak svojimi príspevkami, podnetmi, názormi obohatíte obsah v ďalších číslach vydania Aktualít zväzu. Víťané sú i odborné, recenzované články, ktoré prispievajú k napredovaniu regionálneho a vysokého školstva, k lepšiemu postaveniu zamestnancov rezortu školstva a profesijnému rastu čitateľov časopisu. Vaše príspevky posielajte, prosím, na adresu redakcie.

Prajeme vám príjemné prežitie letných prázdnin.

redakčná rada časopisu Aktuality zväzu

Obsah

Z činnosti zväzu	
Mladí odborári diskutovali o situácii v školstve	3
Z činnosti združení	
Rada základných organizácií OZ PŠaV na Slovensku v Michalovciach	4
Okrúhly stôl o situácii v regionálnom školstve	5
Konferencia o stratégii rozvoja vysokých škôl na Slovensku	6
Návrhy autorov Dobrej reformy na zlepšenie vysokého školstva na Slovensku	8
Rozhovor	
Estónske školstvo povoľuje mobily, nikto neprepadne a školy majú slobodu	9
Aktuálne o školstve	
Quo vadis slovenské školstvo?	12
Vláda schválila Národný program výchovy a vzdelávania, ktorý určí smerovanie školstva	13
MŠ VVaŠ SR vyhlásilo výzvu na podporu gramotnosti žiakov	13
Odborné recenzované príspevky	
Špecifické vývinové poruchy učenia	14
Výchova k sociálnej spravodlivosti	16
Ako vniesť do triedy radosť?	18
Nové právne predpisy	
Aké zmeny priniesla novela Zákonníka práce účinná od 1. mája 2018	22
Novela zákona č. 553/2003 o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	24
Zlatý Amos 2018	26
Blahoželáme	
Slávnostné ocenenie pedagógov	29
Blahoželanie k narodeninám – Mária Virgovičová	30

Mladí odborári diskutovali o situácii v školstve

V dňoch 13. a 14. apríla 2018 sa v Trenčianskych Tepliciach zišli členovia Komisie mladých OZ PŠaV na Slovensku, aby si vymenili svoje názory na aktuálnu situáciu a pripravované zmeny v rezorte školstva. Vedúci úradu zväzu Juraj Stodolovský na úvod informoval o aktivitách odborového zväzu v súvislosti s kolektívnym vyjednávaním, pripomenovaním návrhu Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, zmenou tarifných tabuliek nepedagogických zamestnancov či presadzovaním špecifických požiadaviek mladých zamestnancov. Predseda komisie mladých Tomáš Kuželík ďalej spomenul stretnutia s mladými zamestnancami školstva, ktoré zorganizovali niektorí predsedovia rád ZO s cieľom priblížiť aktivity zväzu a vysvetliť výhody vyplývajúce z členstva. V súvislosti s tým vyzval mladých členov, aby sa zapájali do činnosti zväzu na regionálnej úrovni a pomáhali so šírením informácií a s náborom mladých kolegov. Právny poradca zväzu Martin Mikluš bližšie priblížil návrhy zákona o e-governmente a zákona o neziskových mimovládnych organizáciách, pri ktorých hrozí, že môžu negatívne ovplyvniť činnosť a povinnosti základ-

ných organizácií. Miroslav Hajnoš z KOZ SR pozval prítomných na Akadémiu mladých odborárov, ktorá sa uskutočnila 4. 5. – 6. 5. 2018 vo Svite, a zároveň informoval o výberovom konaní na Akadémii sociálnej demokracie, ktorá ponúka príležitosť mladým odborárom, ktorým sú blízke sociálnodemokratické hodnoty, chcú si rozšíriť svoj rozhľad v rôznych oblastiach verejných politík a chcú sa zdokonaľiť vo svojich argumentačných a komunikačných schopnostiach a kampaniach cez tradičné médiá alebo nové komunikačné kanály. Člen komisie Ivan Dudáš predstavil prítomným návrh nového zákona o pedagogických a odborných zamestnancoch. Členovia komisie po zaujímavej diskusii prijali spoločné stanoviská k jednotlivým navrhovaným ustanoveniam:

- odmietajú vznik komory učiteľov zo zákona a povinné členstvo v nej,
- odmietajú zrušenie kreditových príplatkov za absolvované kontinuálne vzdelávanie,
- navrhujú vznik 13. platovej triedy, ktorá by ustanovila kreditové príplatky do novej tarifnej triedy,
- nesúhlasia s predĺžovaním lehoty na 1. a 2. atestáciu ani s predĺžovaním

adaptačného vzdelávania,

- požadujú, aby navrhované portfólio bolo jasne špecifikované v zákone,
- podporujú zníženie úväzku učiteľiek v ŠKD tak, aby si nemuseli dopĺňať úväzky vyučovaním iných predmetov,
- odmietajú navrhovanú formu spoločného vzdelávania všetkých pedagogických zamestnancov na škole,
- nesúhlasia s navrhovanými podmienkami na funkčné vzdelávanie na pozíciu riaditeľa školy,
- vyhlasujú, že navrhovaný zákon žiadnym spôsobom nereflektuje špecifické požiadavky mladých zamestnancov školstva na zvýšenie atraktivity učiteľského povolania a zároveň zhoršuje niektoré súčasné atribúty postavenia mladých učiteľov.

Členovia Komisie mladých budú pozorne sledovať navrhovanú legislatívu a v prípade nespokojnosti budú aktívne podporovať všetky kroky odborového zväzu na zabezpečenie kvalitných podmienok na výkon ich povolania.

Mgr. Juraj Stodolovský,
vedúci úradu zväzu
Foto: Mgr. Juraj Stodolovský

Rada základných organizácií Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku v Michalovciach

Dňa 4. mája 2018 štvrtýkrát zorganizovala Rada základných organizácií v Michalovciach spoločenské posedenie pre zamestnancov školstva, členov odborového zväzu, ktorí v tomto roku dosiahli alebo dosiahnu vek 60 rokov.

Pri príležitosti tohto ich životného jubilea deti Materskej školy na Komenského ulici 2 v Michalovciach, žiaci Základnej školy s materskou školou z Rakovca nad Ondavou a žiaci Základnej umeleckej školy na Štefánikovej ulici 22 v Michalovciach sa postarali o veľmi pekný a hodnotný kultúrny program, za čo im patrí veľká vďaka a patričná odmena. Predsedníčka Rady ZO Michalovce Viera Dojčáková sa vo svojom príhovore venovala činnosti odborového zväzu aj činnosti Rady ZO Michalovce v minulom a tomto roku, ďakovala prítomným za dlhoročné členstvo v základnej organizácii, namáhavú a obetavú prácu v službách školstva. Neostalo iba pri slovách. Každý jubilant dostal od členov výboru žltú ružu, pozdrav s poďakovaním i finančnú odmenu. Nasledovalo pohostenie pri slávnostne prestretých stoloch, ktoré pripravila ŠJ pri ZŠ na Okružnej ulici 17 v Michalovciach, kde sa spoločenské posedenie konalo. Pozvaní hostia relaxovali v príjemnom prostredí, vychutnávali si tieto chvíle v pohode a dobrej nálade.

Tak, zase o rok.

Rada ZO OZ PŠaV Michalovce
Foto: archív Rady ZO OZ PŠaV Michalovce

- 1 Ak si myslíš, že zarábaš príliš veľa.
- 2 Ak chceš pracovať viac hodín.
- 3 Ak nenávidíš víkendy.
- 4 Ak znesieš šikanu od šéfa.
- 5 Ak nechceš mať preplatené nadčasy.
- 6 Ak chceš prísť do práce aj chorý.
- 7 Ak nemáš rád benefity navyše.
- 8 Ak obľubuješ nebezpečenstvo pri práci.
- 9 Ak má tvoj šéf vždy pravdu.
- 10 Ak chceš byť šéfovi stále k dispozícii bez nároku na súkromný a rodinný život.

Okrúhly stôl o situácii v regionálnom školstve

Dňa 18. mája 2018 sa v priestoroch hotela Sorea-Regia v Bratislave uskutočnil okrúhly stôl Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku venovaný situácii v regionálnom školstve. Záštitu nad akciou prevzala ministerka školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky JUDr. Mgr. Martina Lubyová, PhD. Okrúhly stôl niesol pracovný názov ROZVOJ SLOVENSKEHO REGIONÁLNEHO ŠKOLSTVA V KONTEXTE LEGISLATÍVNYCH ZÁMEROV MŠVVaŠ SR a bol rozdelený do troch samostatných blokov: Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania; Aktuálna legislatíva v regionálnom školstve; Perspektíva špeciálneho školstva na Slovensku v podmienkach integrácie a inklúzie.

Na okrúhlym stole sa zúčastnili poslanci Národnej rady Slovenskej republiky a členovia Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, zástupcovia MŠVVaŠ, zástupcovia priamo riadených organizácií MŠVVaŠ, partnerských asociácií riaditeľov rôznych typov škôl, zástupcovia zriaďovateľov a v neposlednom rade reprezentanti OZPŠaV. Okrúhly stôl mal podobu ženevského sedenia a 46 zúčastneným poskytlo toto riešenie možnosť kvalitného zapojenia sa do diskusie.

V prvom bloku pani ministerka prvýkrát odbornej verejnosti predstavila zámery pripravovaného Národného programu výchovy a vzdelávania ako súčasť reformy školstva na Slovensku. V rozsiahlej diskusii sme zotrvali až do posledných minút každého pracovného bloku a všetci zúčastnení sa zjednotili v názore, že každá z vybraných tém by si zaslúžila samostatný okrúhly stôl. Náš profesijno-odborový zväz sa takýmto aktivitám nebráni a v budúcnosti sa zaviazal prostredníctvom jeho predsedu Pavla Ondeka pokračovať v ich organizovaní. Z celého okrúhleho stola bol so súhlasom zúčastnených vyhotovený obrazový záznam. Záznam je k dispozícii účastníkom okrúhleho stola, aby si vedeli pripomenúť reakcie aktérov v bohatej diskusii, aby ich v budúcnosti vedeli aktívne využiť v prospech riešenia páličivých otázok slovenského regionálneho školstva.

Za organizátorský tím chcem veľmi pekne poďakovať všetkým účastníkom okrúhleho stola za ich aktívny prístup. Zároveň chcem poďakovať celému organizátorskému tímu za prípravu tohto veľmi cenného, ale aj úspešného podujatia. Teším sa na konkrétne riešenia a napredovanie systému slovenského školstva a, podotýkam, nielen v otázke finančnej, ale aj obsahovej a kvalitatívnej.

Ing. Ivan Šoš, PhD.,
predseda Združenia SŠ
a podpredseda OZPŠaV na Slovensku
Foto: Ing. Martin Šopinec

Konferencia o stratégii rozvoja vysokých škôl na Slovensku

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku zorganizoval 29. mája 2018 na Technickej univerzite vo Zvolene konferenciu Stratégia rozvoja slovenského vysokého školstva. Konferencia sa uskutočnila pod záštitou ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR JUDr. Mgr. Marty Lubyovej, PhD., v spolupráci s partnerskými organizáciami, ktoré reprezentujú vysoké školstvo. Podujatie otvoril predseda OZ PŠaV na Slovensku Ing. Pavel Ondek. Prezident Slovenskej rektorskej konferencie Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD., privítal účastníkov konferencie na akademickej pôde univerzity a vyjadril sa o záveroch a odporúčaníach SRK k Národnému programu rozvoja výchovy a vzdelávania (NPRVV). O reforme vysokých škôl z pohľadu Rady vysokých škôl SR hovoril jej predseda doc. RNDr.

Ministerka školstva JUDr. Mgr. Martina Lubyová, PhD., predstavila Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania

Účastníkov konferencie privítal na akademickej pôde Technickej univerzity vo Zvolene jej rektor Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD.

Martin Putala, PhD. Predseda Študentskej rady vysokých škôl Bc. Bálint Lovász priblížil, ako reformu vnímajú študenti na univerzitách.

Ministerka školstva uviedla východiská pre NPRVV, ktorý sa skladá z kvalita-

tívnych východísk predstavujúcich normatívne predpoklady základnej hodnotovej orientácie budúceho školského systému (podpora integrácie a inklúzie na príklade fínskeho modelu, zlepšenie postavenia učiteľa) a kvantitatívnych

východísk predstavujúcich socioekonomické parametre v budúcnosti (demografický vývoj, prognóza priestorového rozloženia obyvateľstva v SR a odhad finančných nákladov a dôsledkov reformy). NPRVV vychádza z 3 skupín cieľov:

- strategické (kvalita, dostupnosť a modernizácia),
- čiastkové (efektívne fungujúce regionálne a vysoké školstvo),
- prierezové (integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít a žiakov zo sociálne znevýhodneného priestoru, prepojenie vzdelávania s trhom práce, celoživotné vzdelávanie).

Na konferencii doc. Ing. Peter Gallo, PhD., člen pracovnej skupiny ministerstva školstva k NPRVV, prezentoval príspevky zamerané na možnosti efektívneho riadenia vysokého školstva modernými metódami. Predseda Združenia VŠ a PRO doc. Ing. Miroslav Habán, PhD., informoval o alternatívnom návrhu z dielne OZ PŠaV na Slovensku Dobrá reforma, ktorá sa zaoberá hlavne akčnými plánmi a kvantifikáciou dosahov na financovaní.

Konferencia sa uskutočnila v spolupráci s partnerskými organizáciami, ktoré reprezentujú vysoké školstvo

2017 25. ROČNÍK SLOVENSKEJ REKTORSKEJ KONFERENCIE

RADA VYSOKÝCH ŠKÔL SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Klub dekanov fakúlt vysokých škôl SR

Asociácia doktorandov Slovenska

vanie reformy, bez ktorého nie je možné dosiahnuť posun v kvalite slovenského vysokého školstva. Argumenty, prečo transformovať vysoké školstvo, prezentoval prof. RNDr. Blažej Pandula, CSc., a prof. Imrich Košťál. Prof. Rybár predstavil prípravu nového študijného programu pre inžiniersky stupeň štúdia. O manažérstve kvality učiteľov hovoril doc. Ing. Michal Blaško, CSc. Východiská rozvoja osobnosti študenta pre potreby informačnej spoločnosti priblížila účastníkom konferencie RNDr. Daniela Hrehová, PhD. Vysokoškolské vzdelávanie na Kube so zreteľom na medzinárodnú spoluprácu prezentoval generálny riaditeľ Ministerstva vysokoškolského vzdelávania prof. Ing. Mario Ares Sánchez, PhD. V rozsiahlej diskusii odzneli podnety na zapracovanie ďalších krokov do NPRVV, takisto prezentácia RNDr. Anny Čekanovej, PhD., o novom odbore na TU v Košiciach. V závere predseda zväzu Ing. Pavel Ondek predstavil nové platové tabuľky vo verejnej správe, ktoré sú predmetom rokovanií medzi KOZ SR a vládou.

Komplexný program NPRVV po zapracovaní pripomienok ministerstiev a profesijných a stavovských organizácií a združení predloží ministerstvo školstva na rokovanie vlády SR.

Prezentácie referujúcich sú zverejnené na: <https://www.ozpsav.sk/sk/Aktuality/udalosti-oznamy/konferencia-strategia-rozvoja-slovenskeho-vysokeho-skolstva-alej>

doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.,
predseda Združenia VŠaPRO
Foto: Pavel Koreň,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.

Predseda Študentskej rady vysokých škôl Bc. Bálint Lovász

Doc. RNDr. Michal Blaško, PhD., prednášal o tom, prečo sa nedarí efektívne uskutočňovať požadované zmeny v školstve

V diskusii vystúpil rektor VŠVU prof. Stanislav Stankoci, akad. mal.

O kompetenciách pre informačnú spoločnosť a rozvoji osobnosti pre 21. storočie referovala PhDr. Daniela Hrehová, PhD., MBA

O systéme vysokoškolského vzdelávania na Kube a možnostiach bilaterálnej spolupráce hovoril generálny riaditeľ Ministerstva vysokoškolského vzdelávania na Kube prof. Ing. Mario Ares Sánchez, PhD.

Návrhy autorov Dobrej reformy na zlepšenie vysokého školstva na Slovensku

Autorský kolektív dokumentu Dobrá reforma – Stratégie rozvoja slovenského vysokého školstva navrhuje tieto hlavné opatrenia na zlepšenie vysokého školstva na Slovensku:

- Je potrebné deklarovať na úrovni vlády SR začatie procesu budovania informačnej spoločnosti ako integrovanej súčasti celosvetovej informačnej spoločnosti.
- Lídrom tohto procesu sa má stať MŠVVaŠ SR.
- Východiská pre reformu VŠ na Slovensku sú zakotvené v materiáli Dobrá reforma, predloženého OZ PŠaV na Slovensku. Reforma sa musí týkať nielen riadenia a financovania školstva a vedy na VŠ, ale v prvom rade obsahu vysokoškolského štúdia. Je nevyhnutné:
 - Pripraviť víziu rozvoja VŠ do roku 2030.
 - Štandardizovať študijné programy VŠ v zmysle vízie.
 - Zaviesť manažérstvo kvality vysokej školy a manažérstvo kvality výučby.
 - Zaviesť predmety pre rozvoj osobnosti študenta VŠ.
 - Pripraviť stratégiu rozvoja a strategické ciele VŠ s metrikami.
 - Stanoviť štandardy pre vstup na VŠ.
 - Zaviesť nový spôsob financovania VŠ.

Finálnu verziu Dobrej reformy nájdete na:
<https://www.ozpsav.sk/sk/Aktuality/Vysoke-skoly-a-PRO/dobra-reforma-finalna-verza.alej>

Zľava – autori Dobrej reformy: 1. doc. Ing. Peter Gallo, PhD., 2. PhDr. Daniela Hrehová, PhD., 4. doc. Ing. Michal Blaško, CSc.

Zľava – autori Dobrej reformy: 1. prof. Imrich Košťál, 3. Mgr. Martin Mikluš, 4. prof. RNDr. Blažej Pandula, CSc.

**VIAC FINANCIÍ DO ŠKOLSTVA – ZÁRUKA LEPŠIEHO
VZDELÁVANIA A BUDÚCNOSTI NAŠICH DETÍ A MLÁDEŽE**

8.00 vyučovanie

17.00 po vyučovaní

Estónske školstvo povoľuje mobily, nikto neprepadne a školy majú slobodu

Ako je možné, že estónskym školám sa podarilo vyšvihnúť v medzinárodných rebríčkoch? Zvyšovali platy, rušili poloprázdné školy a tým, ktorí zostali, dali slobodu, vysvetľuje Mart Laidmets z ministerstva školstva.

V rozhovore sa dočítate:

- ako sa zmenilo vyučovanie na estónskych školách za posledné roky,
- o čom všetkom môže rozhodovať škola a učiteľ,
- prečo by mal byť minister silný politik,
- ako to vyzerá, keď je školstvo silná politická téma,
- ako Estónsko našlo peniaze na výrazné zvyšovanie plátov,
- ako podporovať deti z chudobných rodín, aby mali lepšie výsledky.

Ako sa zmenila bežná hodina na základnej škole za posledných 20 rokov?

Školy sú omnoho flexibilnejšie ako pred desiatimi rokmi. Vtedy všetky školy začali o ôsmej hodine, teraz začínajú o deviatej. Zmenili sa učebné materiály, niektoré školy už vôbec nepoužívajú učebnice. Používajú smartfóny, tablety a počítače. Učitelia sa snažia viac spolupracovať naprieč predmetmi. Každá škola musí v daný rok naučiť rovnaké informácie a schopnosti, aby žiaci nemali problém, keď chcú zmeniť školu, ale je na škole, ako ich to naučí. Máme národné kurikulum, ale nehovorí, že matematiku musíte učiť takto alebo fyziku musíte učiť z tejto učebnice. Je to na učiteľovi.

Smartfóny používajú bežne?

Áno a používajú svoje telefóny, nenakupujeme ich do škôl, lebo žiaci ich bežne majú. Ak ich nemajú, môžu si ich zo školy požičať. Pripravujeme materiály, ktoré môžu použiť, alebo cez telefón písať testy. Je veľa možností, ako techniku využívať. Keď máte 24 žiakov a chcete robiť nejakú úlohu, je jednoduchšie robiť to online.

Takže učitelia neberú na začiatku hodiny žiakom telefóny, aby na nich nevyrušovali?

Niektorí učitelia to možno robia ako trest, ale telefón je nástroj na to, aby sa učili a aby v škole pracovali. Žiaci majú rôzne postoje a, samozrejme, môžu byť na sociálnych sieťach, ale učiteľ ich môže kontrolovať. Väčšina škôl telefóny používa na hodinách a vďaka nim môžu riešiť rôzne problémy. Ale máme aj školy, ktoré ich nepoužívajú.

Ako učiteľ dosiahne, aby sa dieťa na telefóne nehralo, ale učilo?

Učiteľ je v Estónsku veľmi rešpektovaný. Ak povie, aby niekto telefón odložil alebo prestal s tým, čo robí, žiaci to urobia. Vo väčšine prípadov žiaci nemajú čas, aby robili s telefónmi hlúposti. Počúvajú alebo robia úlohy, ktoré dostali. Niektorí to možno zneužívajú, ale potom nestihnú urobiť prácu, ktorú majú.

U nás učitelia vo väčšine škôl učia tak, že stoja pred triedou a prednášajú učivo. Žiaci sedia v laviciach a počúvajú. Vyzerá to tak aj v Estónsku?

Takýto klasický spôsob je bežný, ale na mnohých školách sú triedy iné, napríklad žiaci sedia v kruhu alebo robia aktivity vonku. Budovy škôl sa zmenili – mnohé triedy môžu mať vyučovanie spolu alebo žiaci môžu pracovať v malých skupinách.

Je to ťažké povedať. Máme mnoho rodín, ktoré cestujú medzi Estónskom a Fínskom a hovoria nám, že fínske základné školy sú niečo ako predĺženie materských škôl, ale naše školy sú ako pracovný tábor, kde sa musí tvrdo pracovať. (Smiech.) Ale máme porovnateľné výsledky. Otázka o šťastí je zvláštna a neviem, ako ju máme brať. My Estónci väčšinou povieme, že nemáme radi nič. (Smiech.) Málokedy povieme, že sme šťastní. Ja by som povedal, že som bol šťastný, keď som sa ženil, ale to je jedna situácia. Je to aj kultúrna otázka, ale ukazuje to niečo – estónske školy sú stále náročné a deti nechodia do školy veľmi šťastné. Ale myslím, že cítia uspokojenie zo svojej práce.

Čo je dôležitejšie – šťastné deti alebo výsledky?

Bolo by smutné mať 10- alebo 12-ročné deti, ktoré by síce boli šťastné, ale neve-

Mart Laidmets

Čo je najdôležitejšia vec, ktorú by mal mať absolvent školského systému?

U nás sa končí základná škola deviatou triedou. Vtedy by mali absolventi vedieť, ako sa majú učiť. Celý život. Aby rozumeli, že to je potrebné, a nebáli sa naďalej učiť. Dôležité nie sú až tak fakty, ale chceme, aby vedeli, čo po škole chcú robiť.

Podľa prieskumov sú žiaci v estónskych školách nešťastní. U nás máme vyšší podiel detí, ktoré v škole nie sú šťastné, ale aj estónski žiaci patria k menej šťastným na školách. Prečo to tak podľa vás je?

je členom vedenia Ministerstva školstva a výskumu Estónskej republiky. Narodil sa v Tallinne, študoval na strednej škole Noarootsi a absolvoval štúdium histórie na Tartuskej univerzite. V minulosti pôsobil ako politický poradca predsedu vlády pre školstvo a v rokoch 2002 až 2009 ako tajomník Estónskej rektorskej konferencie. Na estónskom ministerstve školstva a výskumu pracuje od roku 2009, najprv ako riaditeľ sekcie vyššieho vzdelávania a od roku 2013 ako zástupca štátnej tajomníčky rezortu. Zodpovedá za oblasti všeobecného vzdelávania, regulácie školskej siete, prípravy učiteľov, špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb a práce s mládežou.

deli by nič. Treba rovnováhu.

Keď ste menili národné učebné osnovy, zužovali ste ich? Učia sa dnes žiaci menej ako pred desiatimi rokmi?

Áno. Obsah sme výrazne menili v roku 2010. Teraz diskutujeme o tom, čo by malo byť v národných osnovách – koľko hodín by mali mať školy týždenne a aké predmety by mali vyučovať. Nerušili sme obsah, ale rušili sme detaily – napríklad sme dali preč názvy kníh, ktoré by mal každý čítať, či dátumy bitiek v dejepise. Je veľmi nebezpečné povedať, že tento obsah by tam nemal byť. V niektorých prípadoch sa nedá rušiť nič, napríklad v matematike, lebo na to nadväzuje chémia a fyzika. Treba byť opatrný.

Učia sa deti menej ako pred 15 rokmi?

Neučia sa menej, ale inak a z iných zdrojov. Majú veľmi veľa materiálov, z ktorých sa môžu učiť. Lebo keď vidíte video na YouTube o bitke z prvej svetovej vojny, lepšie si zapamätáte, čo sa stalo, ako keď si pozeráte len obrázky v knihe. Najpodstatnejšie je, aby ste vedeli, prečo sa niečo dialo, a aby ste to vedeli prepojiť s dnešným životom. Chceme, aby naši žiaci vedeli kriticky myslieť a aby vedeli informácie a vedomosti prepájať.

Koľko cudzích jazykov sa žiaci učia?

Vedia dva. Jeden je angličtina a druhý môže byť francúzština, nemčina, ruština. Na to, aby mohli pokračovať na vysokej škole, potrebujú mať úroveň jazyka B2.

Máte veľkú ruskú menšinu, ak je žiak hovoriaci po rusky, musí vedieť ruštinu, estónčinu a ešte dva ďalšie jazyky?

Pre nich je estónsky jazyk ako jeden z cudzích jazykov. Môže si vybrať ďalšie dva jazyky, ale je to na ňom. Väčšinou sa učia len angličtinu.

Niektoré teórie hovoria, že školy by nemali dávať úlohy. Prečo máte domáce úlohy?

Veľa škôl v Estónsku nedáva žiakom domáce úlohy. Ale mnoho rodičov si myslí, že ak dieťa nemá domáce úlohy, niečo je zle.

Rozhoduje o tom škola?

Áno. Bežne nemáme veľa úloh. Ide najmä o opakovanie. Ak dieťa nemá s kým úlohy robiť, pomáhajú mu s nimi aj učitelia. Napríklad moja dcéra sa učí po francúzsky, ale ja po francúzsky neviem a nemôžem jej s tým pomôcť.

O čom všetkom rozhoduje škola?

Takmer o všetkom, čo súvisí s každodenným životom v škole. Napríklad môžu ovplyvniť, aké dlhé budú mať vyučovanie. Väčšinou začínajú 1. septembra, lebo je to dlhá tradícia, ale napríklad si môžu povedať, kedy chcú mať prázdniny. Vláda povie, že tieto dni by boli dobré prázdniny, ale je na škole, či si ich

vyberie, alebo si vyberie iné. Mnohé školy začínajú vyučovanie neskôr a končia neskôr ako bežne. Školy poskytujú viacero krúžkov, kde môžu žiaci rozvíjať svoje záľuby, športy, kreslia.

Je to zadarmo?

Väčšinou áno, peniaze na to dáva samospráva, ktorá zriaďuje školy. Iné je to vo veľkých mestách, kde časť krúžkov platia rodičia, ale väčšina škôl ponúka krúžky zadarmo. Vo Fínsku sú školy poobede zatvorené, ale u nás sú skôr ako komunitné centrum. Je veľmi dôležité, aby mohli na mimoškolských aktivitách učitelia učiť viac ako len učivo v škole, aby to neboli len vyučovacie hodiny a domáce úlohy, ale aj úplne iné aktivity.

Môže škola rozhodnúť, aké dlhé budú vyučovacie hodiny, či budú mať klasické známky alebo len slovné hodnotenia?

Áno. Ale raz za rok musia oznámovať žiakovi v škále od jedna do päť. Počas roka však nemusia známkovať, môžu mať slovné hodnotenie. Niektoré školy majú osem známok, niektoré desať. Pre nás nie je dôležité, koľko známok majú, dôležité je, aby z toho žiaci dostali spätnú väzbu a aby všetci vedeli, či sa zlepšujú, alebo nie. Hodiny majú väčšinou 40 minút, ale závisí to od školy. Napríklad mnohé školy začínajú až o deviatej a nie neskôr, lebo rodičia chodia do práce a nestihli by to. Školy by mohli byť ešte flexibilnejšie, ale nemôžu, lebo musia spolupracovať s komunitou. Mnoho škôl chcelo zaviesť skoršie alebo neskoršie vyučovanie, ale väčšinou sú práve rodičia najkonzervatívnejšou časťou systému. Hovoria: „Nie, nie, nechajte to tak, ako keď sme chodili do školy my.“

Mnohé deti u nás opakujú ročník, prepadajú v prvom ročníku a skončia povinnú školskú dochádzku predčasne. Ako je to v Estónsku?

U nás nie je možné opakovať ročník. Získajú individuálny program, individuálne doučovanie, ale triedu neopakujú.

Rozdiely medzi výsledkami detí z najbohatších a najchudobnejších rodín je u vás druhý najnižší v rámci OECD. Akú podporu dostávajú deti z chudobných rodín?

Začalo sa to obedmi zadarmo. Vláda podporovala samosprávy, aby ich hradili. Ak sú nejaké akcie, ktoré nie sú pre každého dostupné, samospráva to zaplatí. Najdôležitejšie je, že v škole nie je dôvod na to, aby ste sa dozvedeli, či dieťa pochádza z bohatej alebo chudobnej rodiny. Majú iné oblečenie, možno tašku, ale všetky základné veci majú také ako iní spolužiaci. Ak každý z triedy nemá možnosť ísť na výlet do Paríža, ide trieda do Lotyšska alebo niekam bližšie. Školský systém je pre každého zadarmo a všetko, čo školy organizujú, má byť dostupné pre každého žiaka. Keď ste dieťa z rodiny, kde nemáte

podporu, ale ste talentovaný, môžete dostať špeciálnu podporu – napríklad na šport. Žiaci nemôžu mať pocit, že ak pochádzajú z chudobnej rodiny, niečo by si v rámci školy nemohli dovoliť. Škola spolupracuje aj so sociálnym systémom.

Ako to vyzerá?

Ak dieťa ide do školy a rodičia nemajú na to, aby mu zaplatili školskú tašku a veci, ktoré potrebuje, podporí ich samospráva cez sociálny systém. Sociálni pracovníci vidia, ktoré deti potrebujú pomoc, a poskytujú im podporu, aby neboli zjavné rozdiely. Pre celú komunitu je veľmi potrebné, aby existovala podpora žiakov a rodín, ktoré to potrebujú.

Nepôsobia domáce úlohy opačne? Ak doma nemajú deti pomoc, ktorú potrebujú, nevytvára to rozdiely?

Väčšinou učitelia poznajú deti, s ktorými sa nemá kto učiť. Ak ich nepodporujú rodiny a majú nízku motiváciu, spolupracujú sociálni pracovníci s učiteľmi. Máme špeciálnych pedagógov, ktorí im vedľa pomôcť aj priamo v škole. Pomáhajú im predchádzať šikane, ale aj so vzdelaním. Ak však učiteľ alebo sociálny pracovník problém vidí a chce dieťaťu pomôcť, nájdu sa rodičia, ktorí si to nechcú priznať. Hovoria, že to nie je problém dieťaťa, ale problém školy, a žiadnu podporu nechcú. Ak rodič povie, že dieťa nie je pre nikoho nebezpečné, nemôžete im pomôcť. V 95 percentách prípadov to vieme vyriešiť v škole alebo so sociálnym pracovníkom.

Na svojej prednáške ste povedali, že vzdelávanie je v Estónsku horúcou témou, ako to vyzerá?

Hlavnou témou predminulých volieb bolo, či by malo byť vysokoškolské vzdelanie zadarmo. Výsledok je, že dnes je zadarmo pre každého, lebo to bol hlavný dôvod, prečo jedna strana vyhrala. Hlavnou témou minulých volieb zase boli učiteľské platy a zvýšili sme ich. Strany ich sľubovali desať rokov. Máme aj veľa diskusií o tom, ako by školstvo malo vyzeráť – niekedy majú politici až priveľa nápadov. (Smiech.)

U nás školstvo nie je veľmi silná téma. Ako sa u vás stala takou dôležitou témou?

Začalo sa to veľkými problémami. Mali sme naozaj veľký problém s učiteľskými platmi. Všetci politici povedali, že platy treba zvýšiť. Učitelia štrajkovali, a keďže ich všetci rešpektujú, tak o tom strany začali ešte viac hovoriť. Školstvo je pre nich dôležité. Vďaka tomu máme systém, ktorý má chyby, ale funguje dobre, máme učiteľov, ktorí robia dobre svoju prácu a môžeme im veriť. Na začiatku bol tlak zospodu a dnes to naozaj funguje. Neostali len slogany. Je dôležité, aby minister školstva mal silné postavenie vo svojej strane, aby mohol rozhodovať o veciach. Je to omnoho lepšie, ako keď je minister človek, ktorý nie je

politik.

Nie je lepšie, ak ide o nestranného odborníka?

Môže to byť veľmi dobrý špecialista vo svojom odbore, ale musí presvedčiť o svojich názoroch aj iných politikov. Dočasne tam môžete mať aj nestranníka, aby vyriešil nejaký problém, ale politika by mala byť pre politikov. Politici u nás vedia, že to je veľmi dôležitá pozícia. V demokracii volia ľudia a ak sa oni nezaujímajú o školstvo, ani politici sa nebudú zaujímať. Keď budú politici cítiť, že je to pre ich voličov dôležité, tak aj oni budú presadzovať zmeny.

Sú dnes platy učiteľov také motivujúce, aby to robili najlepší absolventi?

Minimálny plat učiteľov je dnes ako priemerný plat v hospodárstve. Problém je, že priemerný plat sa zvyšuje veľmi rýchlo, lebo ekonomika rastie. Sľúbili sme, že učiteľia budú zarábať 120 percent priemerného platu. Ale motivácia nie je len o platoch. Univerzity si napríklad čoraz viac môžu vyberať, koho prijmú. Nesúhlasíme, aby boli prijímaní všetci, ktorí sa prihlásia. Aj keď sme zvýšili platy, stále máme na školách málo mužov, chýbajú učiteľia fyziky i chémie. Sú to komplikované predmety a mnohí sa ich boja už zo školy. Snažíme sa zatriaktivniť štúdium mnohými cestami, ale nie je to jednoduché.

Dvadsať percent platov rozdeľuje riaditeľ. Nie je tam riziko, že to bude dávať obľúbencom a tým, ktorí ho napríklad nekritizujú?

Samozrejme, je tam riziko. Zodpovednosť má riaditeľ a musí zväziť, ako peniaze rozdelí. Nie je to len tak, že niekomu peniaze dá a niekomu nie. Napríklad ich dostávajú tí, ktorí robia mimoškolské aktivity, alebo za triednictvo, alebo za prípravu študijných materiálov. Problém v minulosti bol, že učiteľia dostali vyšší plat, ak pracovali dlhšie. Takže učiteľ, ktorý bol v minulosti veľmi dobrý, ale teraz už taký dobrý nie je, mohol dostávať vyšší plat ako ten, ktorý momentálne učí lepšie. Dnes dostávajú viac učiteľia, ak majú doučovania alebo iné aktivity.

Kedy ste zvyšovali platy?

Stúpali každý rok, ale bolo to len tri či štyri percentá. Teraz je to okolo desať percent, a keď sme začali s výrazným zvyšovaním v roku 2012, bolo to 15 percent.

Ako sa vám podarilo, že politici sa dohodli, že budú razantne zvyšovať platy?

Nebolo to tak, že by štát iba vzal peniaze a dal ich na platy. Zároveň sa rušili školy, najmä stredné. Mali sme veľa malých škôl, ktoré nemali vysokú kvalitu. Časť peňazí išla zo štátu, časť peňazí zo zrušenia škôl. Jeden z našich ministrov raz povedal, že pálime peniaze, lebo vyku-

rujeme veľké budovy s malým počtom žiakov. A potom nie sú peniaze na platy učiteľov. Bolo aj mnoho debát, kto je za čo zodpovedný, kto je zodpovedný za podporný personál v školách, ako je sociálny pedagóg, špeciálny pedagóg a podobne.

Koľko škôl ste zrušili? U nás je o tom dlhodobá diskusia, ale samosprávy odmietajú rušiť školy. Kto o tom u vás rozhodol?

Rozhodnutia o našich školách robili samosprávy. Školy pre žiakov so špeciálnymi potrebami sme znížili zhruba na polovicu. Za dva roky sme zrušili aj asi polovicu stredných škôl. Na základných školách sa nestávalo, že by samospráva zrušila celú školu. Máme tri stupne a najčastejšie sa rušili tretie stupne, teda siedme až deviate triedy. Prvé dva – od prvej do šiestej triedy – ostali na mnohých školách. Nevieť presné čísla, ale takto sa zmenšovali stovky škôl. Vo veľkých mestách sme školy otvárali, lebo sa tam presťahovalo mnoho ľudí z vidieka aj s deťmi. Máme aj súkromné školy, ale nie je ich veľa, ide zhruba o 4 percentá a sú často veľmi malé. Ide o školy, ktoré sú nejako zamerané – najčastejšie z hľadiska viery: máme katolícke, protestantské, ortodoxné alebo waldorfské. Súkromné školy u nás si niekedy rodičia vyberajú, lebo sú kvalitnejšie; u nás je to preto, že chcú iný spôsob vzdelávania najmä z náboženského hľadiska.

Ako ste presvedčili samosprávu, aby zrušila školy? U nás to môžu robiť tiež, ale nik nechce zrušiť školu vo svojej obci.

Ak máte malé školy, najmä stredné, sú menej kvalitné ako väčšie. Chceli sme, aby kvalitné stredné školy neboli len v našich dvoch najväčších mestách. Takže treba spojiť menšie stredné školy v okolí, aby mohli vzniknúť kvalitnejšie, väčšie stredné školy. Druhá vec boli peniaze – nedávali sme peniaze na školu, ale podľa počtu žiakov, takže ak bolo málo žiakov, musela samospráva platiť relatívne veľa, aby škola mohla fungovať. Kvalitná stredná škola sa nedá dosiahnuť s málo peniazmi. Na základné školy tiež dávame peniaze podľa počtu žiakov, ale pozeráme sa aj na región, lebo si stále myslíme, že mladší žiaci by mali ostať čo najbližšie svojmu bydlisku – aspoň prvých šesť tried. Potom môžu cestovať za lepším vzdelaním.

Estónsko a Slovensko sa stali samostatnými krajinami približne v rovnakom čase. Kedy ste si v Estónsku prvýkrát povedali, že treba urobiť školskú reformu?

Urobili sme niekoľko menších reforiem v rokoch 1996 a 1997. Pomáhali nám priatelia z Fínska. Vedeli sme, že nemôžeme urobiť revolúciu, ale môžeme sa pozerieť na to, čo sa deje vo svete. V rokoch 1997 a 1998 sme predstavili Tiger Leap (prioritou školstva sa stali

digitálne a informačné kompetencie, rozvoj kritického a logického myslenia a rovnosť šancí pre všetkých žiakov – pozn. red.). Naša krajina nebola veľmi bohatá, ale investovali sme do počítačov a internetového pripojenia do škôl. Zrekonštruovali sme školy, lebo je dôležité mať pekné budovy. V 90. a nultých rokoch sme do škôl veľa investovali. Počínajúc rokom 2010 sme urobili veľké zmeny v obsahu a začala sa diskusia o tom, čo je vo vzdelávaní dôležité a že treba investovať nielen do budov, ale aj do učiteľských plátov.

Na Slovensku pripravujeme reformu na 20 rokov. Je podľa vás možné robiť takúto reformu, keď sa veci menia rýchlo?

Robíme najviac sedemročný plán. Posledná stratégia bola od roku 2014 do roku 2020. Teraz pripravujeme ďalšiu do roku 2030. Nedá sa to plánovať veľmi podrobne, ale dá sa povedať, na ktoré hlavné veci kladieme dôraz. Je veľmi podstatné napríklad povedať, kto je zodpovedný za čo, a keď sa to dobre nestaví, bude jednoduchšie riešiť menšie každodenné problémy. Podľa mňa je možné pripraviť stratégie na sedem až desať rokov. Ale dôležitejšie, ako napísať veľmi pekné stratégie, je, aby sa robili reálne kroky, ktoré zmenia školy. Ak mám byť úprimný, v rokoch 1991 až 2014 sme nemali národnú stratégiu pre vzdelávanie. Mali sme rôzne stratégie pre vysokoškolské vzdelávanie, pre stredoškolské a podobne, ale jednu národnú stratégiu sme nemali.

Keď je dôležité, aby každý vedel, za čo je zodpovedný, kto je zodpovedný za to, aké výsledky máte v testoch PISA?

Učiteľia a žiaci.

Vláda nie?

Naša práca je, aby sme poskytovali podporu učiteľom a zriaďovateľom, aby to nebolo príliš byrokratické. Môžeme robiť kroky len vtedy, keď sú zlé výsledky, keď treba presadiť nejaké zmeny, ale základná zodpovednosť je na učiteľoch a žiakoch.

Rozhovor pripravila

Veronika Folentová

článok bol prevzatý z Denníka N

Foto: Tomáš Benedikovič

Estónsko má jeden z najlepších vzdelávacích systémov na svete. V testovaniach PISA má najlepšie výsledky z neazijských krajín, v matematike a prírodných vedách lepšie ako Fínsko, v čitateľskej gramotnosti ich Fínsko predbehlo.

Vedia sa veľmi dobre starať o deti z chudobných rodín a podporovať ich. Výsledky, ktoré dosahujú v testoch PISA, zodpovedajú priemeru OECD a rozdiel vo výsledkoch bohatých a chudobných detí v rámci testovania je druhý najnižší.

Quo vadis, slovenské školstvo?

Štruktúra a intervenčná logika základných dokumentov a NPRVV

PVV

4 okruhy

Regionálne školstvo
Vysoké školstvo
Ďalšie vzdelávanie
Šport a mládež

11 tém

91 odporúčaní

NPRVV

3 strategické ciele

10 čiastkových cieľov

3 prierezové témy

150 opatrení

Učiace sa Slovensko

8 okruhov

Regionálne školstvo:

- Kvalita a dostupnosť vých. a vzdelávania
- Profesia učiteľa
- Odborné vzdelávanie a príprava
- Riadenie a financovanie

Vysoké školstvo

- Kvalita, otvorenosť a dostupnosť vzdelávania
- Veda, výskum a tvorivé činnosti
- Tretia spoločenská misia vysokých škôl
- Riadenie a financovanie

67 tém

394 odporúčaní

Správa o stave školstva

2 okruhy

12 tém

44 odporúčaní

Legenda

NPRVV – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania

PVV – Programové vyhlásenie vlády

AP – Akčný plán

Zdroj: Prezentácia MŠVVaŠ SR

Vláda schválila Národný program výchovy a vzdelávania, ktorý určí smerovanie školstva

Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (NPRVaV), ktorý určí smerovanie slovenského školstva na nasledujúcich desať rokov, schválila dňa 6. júna 2018 vláda SR. Dokument z dielne rezortu školstva predstavila na rokovaní vlády SR ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR Martina Lubyová. Vláda schválila zároveň aj akčný plán číslo 1 Implementačného plánu NPRVaV, ktorý sa dotkne rokov 2018 až 2019. Zvyšné štyri akčné plány vzala vláda na vedomie.

V materiáli je desať čiastkových cieľov (päť pre regionálne školstvo a päť pre vysoké školstvo) a 105 opatrení. Tie sú rozpracované do Implementačného plánu, ktorý pozostáva z piatich dvojročných na seba nadväzujúcich akčných plánov. Implementačný plán NPRVaV, ktorý sa vzťahuje na desaťročné obdobie 2018 – 2027, sa delí na päť dvojročných akčných plánov. Prvý akčný plán na obdobie 2018 až 2019 a druhý akčný plán na obdobie 2020 až 2021 obsahujú aj opatrenia zahrnuté v programovom vyhlásení vlády. Ná-

rodný program rozvoja výchovy a vzdelávania venuje osobitnú pozornosť trom prierezovým témam. Ide o rozvoj systému ďalšieho vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania, integráciu a inklúziu marginalizovaných rómskych komunít a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia i na prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce.

Dokument rezort školstva nepredložil na tradičné medzirezortné pripomienkové konanie, ale dal ho pripomienkovať priamo ministerstvám. Podľa Lubyovej sú v reforme vzdelávania zapracované pripomienky z jeho východiskových materiálov z minulosti. NPRVaV vychádza z autorského dokumentu Učiace sa Slovensko, programového vyhlásenia vlády SR a zo správy o stave školstva, ktorá bola vypracovaná počas funkčného obdobia ministra školstva Dušana Čaploviča (Smer-SD).

Zdroj: TASR, Školský servis, 6. júna 2018

NPRVaV je založený na dvoch druhoch východísk:

Kvalitatívne východiská (hodnotová orientácia) predstavujú normatívne predpoklady základnej hodnotovej orientácie budúceho šk. systému:

- Podpora **integrácie a inklúzie – inkluzívny fínsky model**
- **Horizontálna integrácia** (v rámci stupňa vzdelávania)
- **Vertikálna integrácia** (priepustnosť medzi stupňami vzdelávania)
- Zlepšenie **postavenia učiteľa** ako centrálneho prvku reformy

Kvantitatívne východiská (predpoklady, scenáre) predstavujú predpoklady ohľadom dôležitých budúcich socioekonomických parametrov systému:

- **Budúci demografický vývoj SR**
- **Prognóza vývoja obyvateľstva podľa vekových skupín**
- **Prognóza priestorového rozdelenia obyvateľstva podľa okresov**
- **Odhad finančných nákladov a dôsledkov reformy**
- **Tri druhy opatrení z hľadiska možnosti odhadnúť reformy**
- **Scenáre a predpoklady odhadov ako referenčné rámce pre akčné plány**

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu vyhlásilo výzvu na podporu gramotnosti žiakov

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR vyhlásilo vo štvrtok v rámci prioritnej osi Vzdelávanie operačného programu Ľudské zdroje novú výzvu s alokáciou 15 miliónov eur. Jej cieľom je skvalitniť výchovno-vzdelávací proces a študijné výsledky žiakov v oblasti matematickej, čitateľskej a prírodovednej gramotnosti na základných školách. TASR o tom informoval odbor komunikácie a protokolu rezortu školstva.

„O finančné prostriedky môžu žiadať základné školy z celého Slovenska vrátane Bratislavského samosprávneho kraja. Ak škola nemá právnu subjektivitu, žiadateľom je zriaďovateľ,“ uviedol rezort školstva. Výhľadovo ministerstvo plánuje výzvu rozšíriť aj o stredné odborné školy a gymnáziá. Pro-

jekty môžu byť zamerané na mimoškolskú činnosť, na zaradenie extra hodín (možnosť zvýšiť počet hodín podľa potrieb školy nad rámec povinne stanovených hodín) či vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vrátane zakladania pedagogických klubov.

„V rámci výzvy je možné uchádzať sa aj o príspevok na pomôcky spojené s predmetom výzvy. Vytvárame tak priestor na potrebné dovybavenie škôl,“ poznamenal rezort školstva. Aktivity tejto výzvy sú zamerané na žiakov základných škôl vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ako aj na pedagogických a odborných zamestnancov.

Schvaľovanie projektov bude prebiehať systémom hodnotiacich kôl až do

vyčerpania alokácie. Minimálna výška žiadosti o príspevok je 50 000 eur, maximálna 200 000 eur. Minimálna dĺžka na realizáciu aktivít projektu je 12 mesiacov, maximálna dĺžka 24 mesiacov.

Prvé hodnotiace kolo sa uzavrie 9. júla pre školy z Bratislavského samosprávneho kraja a o deň neskôr pre školy z ďalších samosprávnych krajov. Ďalší termín uzávierky hodnotiaceho kola bude na jeseň tohto roka. „Oproti minulosti sa podstatne znížila administratívna náročnosť podávania žiadostí, teda významne sa znížil rozsah požadovaných potvrdení,“ doplnilo ministerstvo. Ďalšie informácie sú zverejnené na webovej stránke rezortu školstva.

Zdroj: TASR, Školský servis, 7. júna 2018

Špecifické vývinové poruchy učenia

ABSTRACT

Magová M., 2018: Specific learning disorders

The contribution delimitates the terminology of specific learning disorders, which is disunited worldwide. Specific learning disorders are described as inability to learn of reading, writing and math skills with the help of conventional educational procedures, despite of appropriate intelligence and socio-cultural opportunities.

Key words: specific learning disorders, dyslexia, dysgraphia, dysortografia, dyscalculia

Vymedzenie špecifických vývinových porúch učenia

Definície špecifických vývinových porúch učenia sú celosvetovo nejednotné, žiadnu z predkladaných a oficiálne platných definícií bezvýhradne neakceptujú všetci odborníci. Špecifické vývinové poruchy učenia sa väčšinou nevyskytujú v izolovaných (tzv. čistých) formách, skôr ide o určitý

rovnakej úrovni v školskom vzdelaní (Häfele, Häfele, 2009). Indikátorom špecifických vývinových porúch učenia je odlišné zmyslové vnímanie (Kopp-Duller, Pailer-Duller, 2008). Adam a Tatnall (2008) sa odvolávajú na Kanadskú asociáciu pre poruchy učenia, ktorá tieto poruchy definuje ako viacero porúch, ktoré môžu ovplyvniť osvojovanie, organizáciu, opakovanie alebo porozumenie verbálnych alebo neverbálnych informácií. Tieto poruchy ovplyvňujú učenie jednotlivcov, ktorí inak vykazujú aspoň priemerné schopnosti potrebné na myslenie a zdôvodňovanie. *Pre úplnosť vysvetlenia prívlastok „vývinová“ znamená, že hoci je porucha prítomná od narodenia, prejaví sa až na určitom stupni vývinu, obvykle po nástupe dieťaťa do školy. Prívlastok „špecifická“ znamená, že zodpovedá špecifickým pomerom organizmu dieťaťa* (Harčariková, 2010, s. 13). Selikowitz (2000) definuje špecifické vývinové poruchy učenia ako neočakávaný a nevysvetliteľný stav, ktorý môže vzniknúť u dieťaťa s priemernou alebo nadpriemernou inteli-

- F 81 Špecifické vývinové poruchy školských schopností
- F 81.0 Špecifické poruchy čítania
- F 81.1 Špecifické poruchy písania
- F 81.2 Špecifické poruchy počítania
- F 81.3 Zmiešaná porucha školských schopností
- F 81.8 Iné vývinové poruchy školských schopností
- F 81.9 Vývinové poruchy školských schopností nešpecifikované (Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia: Duševné poruchy a poruchy správania).

Dyslexia je jednou z výraznejších špecifických vývinových porúch učenia. Ide o špecifickú rečovú poruchu konštitučného pôvodu, ktorá sa vyznačuje problémami s dekódovaním jednotlivých slov, odrážajúcimi obyčajne nedostatočnú schopnosť fonologického spracovania. Dyslexia sa prejavuje problémami rôzneho druhu pri práci s rôznymi formami jazyka a popri problémoch s čítaním často zahŕňa i nápadné problémy pri osvojení písania a pravopisnej normy (Bartoňová, Vítková, 2007). **Dysgrafia** je špecifická vývinová porucha grafického prejavu, postihuje celkovú úpravu písomného prejavu, osvojovanie jednotlivých písmen, napodobovanie tvaru, spojenie hlásky s písmenom a radenie hlások (Bartoňová, 2007). **Dysortografia** je špecifická vývinová porucha pravopisu. Táto porucha postihuje predovšetkým oblasť špecifických dysortografických javov. Osvojovanie a aplikácia gramatických pravidiel sú postihnuté až druhotne (Zelinková, 2003). **Dyskalkúlia** je špecifická vývinová porucha matematických schopností. Porucha sa týka ovládania základných početných výkonov (Bartoňová, 2007). Podľa charakteru problémov môžeme rozlišovať tieto typy dyskalkúlie:

- praktognostická dyskalkúlia – porucha manipulácie s konkrétnymi predmetmi alebo nakreslenými symbolmi,
- verbálna dyskalkúlia – porucha spojená s verbálnymi úkonmi,
- lexická dyskalkúlia – porucha v čítaní cifier, čísel,
- grafická dyskalkúlia – porucha v písaní matematických znakov,
- operačná dyskalkúlia – porucha v chápaní matematických operácií,
- ideognostická dyskalkúlia – porucha v chápaní matematických pojmov a vzťahov medzi nimi, v chápaní súvislostí (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2000).

špecifický komplex symptómov, z ktorých sa niektoré dajú zaradiť do kategórie dyslexií, iné do dysortografií a podobne (Müller, 2004).

O špecifických vývinových poruchách učenia hovoríme vtedy, ak dieťa, ktoré disponuje normálnou inteligenciou, vykazuje zreteľne horšie výsledky v oblasti čítania a písania ako jeho spolužiaci, ktorí sú v jeho veku a na

genciou, charakterizovaný výrazným oneskorením v jednej alebo vo viacerých oblastiach učenia. Špecifickými vývinovými poruchami učenia sa zaoberá aj 10. revízia Medzinárodnej klasifikácie chorôb Svetovej zdravotníckej organizácie. Hovorí sa v nej o nasledujúcich typoch špecifických vývinových porúch školských schopností:

Dyspinxia je špecifická vývinová porucha kreslenia, je charakterizovaná nízkou úrovňou kresby. Práca s ceruzkou je neobratná, tvrdá. Pri tejto špecifickej poruche učenia je problémom aj prevedenie trojrozmerného priestoru na dvojrozmerný papier.

Dysmúzia je špecifická vývinová porucha, ktorá postihuje schopnosť vnímania a reprodukcie hudby. Prejavuje sa problémami v rozlišovaní tónov, nezapamätaní si melódie, rytmu.

Dyspraxia je špecifická vývinová porucha obratnosti, schopnosti vykonávať zložité úkony, ktorá sa prejavuje pri bežných činnostiach, ako aj pri vyučovaní (Bartoňová, 2007).

Určité prejavy špecifických vývinových porúch učenia by sme mohli zaradiť do kategórie nešpecifikovaných problémov. Sú to symptómy, ktoré sa dajú pozorovať u iných, príbuzných typoch porúch, napr. pri vývojovej dysfázii, poruchách pozornosti, poruchách senzorickej integrácie a podobne. Niektoré z nasledujúcich prejavov boli a v niektorých prípadoch aj sú považované za príčinu špecifických vývojových porúch učenia.

Deficity (poruchy) pozornosti: Bývajú jedným zo základných symptómov, ktoré sa vyskytujú pri špecifických poruchách učenia. Môžeme sa stretnúť s roztržitosťou, ktorej dôsledkom je to, že dieťa nedokáže udržať pozornosť na jednom predmete alebo činnosti. Deficity pozornosti môžu postihnúť všetky zmyslové modalít.

Motorické deficity: Najčastejšími problémami bývajú poruchy koordinácie pohybov a poruchy jemnej motoriky. Môžu vyvrcholiť až problémami v grafomotorických činnostiach. Problémy v časopriestorovej orientácii a vo vnímaní postupnosti: Ide predovšetkým o poruchu seriality – dieťa nevie predvídať ďalší následný krok na základe znalosti poradia jednotlivých

prvkov.

Problémy v pravo-ľavej orientácii zahŕňajú predovšetkým problémy v rozlišovaní pravej a ľavej strany. Neskôr môže ísť o problémy v rozlišovaní reverzných (zrkadlovo obrátených) figúr.

Problémy v jazyku a reči: Do tejto kategórie patria problémy dieťaťa v zmysle zníženej úrovne jazykového citu (jazykové kompetencie), špecifické poruchy výslovnosti a malá slovná zásoba.

Emočná labilita, psychomotorická instabilita: K jej hlavným prejavom patrí infantilnosť, zasnenosť, apatia, nepokoj, náladovosť, plačlivosť, precitlivosť na napomenutia dospelých a iné.

Poruchy aktivity sa väčšinou spájajú s výrazmi hyperaktivity (nápadne zvýšená aktivita) a hypoaktivity (nápadne znížená aktivita).

Poruchy hmatového vnímania sa môžu prejavovať nielen pri rozpoznávaní predmetov bežného použitia bez zrakovej kontroly, ale aj ako neschopnosť rozoznať tvar či písmeno vpisované do dlane dieťaťa (Müller, 2004).

PaedDr. Martina Magová, PhD.,
Katedra pedagogiky a špeciálnej
pedagogiky KU v Ružomberku
Foto: Samphotostock

Literatúra:

- ADAM, T., TATNALL, A., 2009. *Using ICT to Improve the Education of Students with Learning Disabilities*. In KENDALL, M., SAMWAYS, B. IFIP International Federation for Information Processing, Learning to Live in the Knowledge Society; Boston : Springer, 2009. vol. 281. p. 63–70.
- BARTOŇOVÁ, M., 2007. *Kapitoly ze špecifických poruch učení I*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 128 s. ISBN 978-80-2103-613-0.
- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M., 2007. *Strategie ve vzdělávání žáků se spe-*

ciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení: texty k distančnímu vzdělávání. Brno : Paido - edice pedagogické literatury, 2007. 159 s. ISBN 978-80-7315-140-9.

BLAŽKOVÁ, R., MATOUŠKOVÁ, K., VAŇUROVÁ, M., BLAŽEK, M., 2000. *Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy*. Brno : Paido, 2000. 94 s. ISBN 80-8593-189-3.

HÄFELE, H., HÄFELE, H., 2009. *Bessere Schulerfolge für legasthene und lernschwache Schülerinnen durch Förderung der Sprachfertigkeit*. Norderstedt: Books on Demand, 2009. 328 s. ISBN –978-3-8370-9019-2.

HARČARÍKOVÁ, T. 2010. *Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia*. Vyd. 1. Bratislava : Iris, 2010. ISBN 978-80-89238-31-6.

KOOP-DULLER, A., PAILER-DULLER, L. R. 2008. *Legasthenie-Dyskalkulie!? Die Bedeutsamkeit der pädagogisch-didaktischen Hilfe bei Legasthenie, Dyskalkulie und anderen Schwierigkeiten beim Schreiben, Lesen und Rechnen*. Klagenfurt: KLL Verlag, 2008. 199 s. ISBN 978-3-902657-00-8.

MÜLLER, O., 2004. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 289 s. ISBN 80-2440-231-9.

SELIKOWITZ, M., 2000. *Dyslexie a jiné poruchy učení : co jsou specifické poruchy učení a jak se diagnostikují, o poruchách koordinace a o nemotornosti, sociální a emocionální vývoj dítěte, jak mohou svým dětem pomoci rodiče a jak to bývá v dospělosti*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2000. 136 s. ISBN 80-7169-773-7.

ZELINKOVÁ, O., 2003. *Poruchy učení : dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha : Portál, 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7.

Internetové zdroje:

Medzinárodná klasifikácia chorôb: Duševné poruchy a poruchy správania [online]. Dostupné na:

<http://data.nczisk.sk/old/infozz/mkch/mkch-10/cast0500.pdf>

ABSTRAKT

Magová M., 2018: Špecifické vývinové poruchy učenia

Príspevok hovorí o vymedzení terminológie špecifických vývinových porúch učenia, ktoré sú celosvetovo nejednotné. Špecifické vývinové poruchy učenia bývajú vymedzené ako neschopnosť naučiť sa čítať, písať a počítať pomocou bežných vyučovacích metód pri priemernej inteligencii a priemeraných sociokultúrnych príležitosti.

Kľúčové slová: špecifické vývinové poruchy učenia, dyslexia, dysgrafia, dyskalkúlia, dysortografia

Recenzenti: E. Klikáčová,
R. Kubovčíková

Výchova k sociálnej spravodlivosti

ABSTRACT

JUROVIČOVÁ V., 2017: Education for social justice.

The article deals with problematics of social justice in education and. It outlines the general objective of achieving social justice in education. To achieve general objective, we are outlining 3 partial objectives, through which it is possible to eliminate inequality and discrimination in schools.

Nikto z nás nežije v sociálnom vákuu. Naše postoje a hodnotenia iných ľudí od **detstva** formuje výchova a vplyv okolia. Ich súčasťou sa zákonite stávajú aj prevzaté **predsudky a stereotypné predstavy**, ktoré predstavujú zovšeobecňujúce a zvyčajne veľmi skreslené presvedčenia o schopnostiach a charakteristikách danej skupiny ľudí, bez ohľadu na ich skutočnú rozmanitosť a jedinečnosť. Predsudky – najmä tie negatívne – sú v nás hlboko zakorenené a vedú k neobjektívnemu posudzovaniu iných ľudí. Vo vzťahu napríklad k etnickým a rasovým menšinám, ale aj k ďalším znevýhodneným skupinám, ako sú ľudia so zdravotným alebo mentálnym postihnutím, ľudia vo vyššom veku a pod., je dôsledkom takéhoto prístupu **sociálne vylúčenie**, ktoré zahŕňa vylúčenie z verejného, spoločenského a politického života a často vedie k izolácii jednotlivcov i celých skupín. Sociálna spravodlivosť je široký pojem označujúci činnosť zameranú na vytvorenie skutočnej rovnoprávnosti, spravodlivosti a úcty medzi ľuďmi. Postoje a hodnotenia ľudí sú od detstva formované výchovou, to znamená, že ak deťom dáme v úvode života zlý príklad, nevyhneme sa diskriminácii, a teda nespravodlivosti. A to predsa nechceme. Úloha učiteľa predsa nespočíva len vo vyučovaní žiakov, niečoho, čo má žiak vedieť. Jeho podstatnou činnosťou je **VYCHOVÁVAŤ**. Samozrejme, učiteľ zázraky nerobí a nemôže zmeniť vplyv rodiny, ale môže sa aspoň pokúsiť zmeniť povedomie aj dospelých, teda rodičov. To však znamená, že prvý, kto má byť bez predsudkov a stereotypov v hodnotení, posudzovaní a správaní, je učiteľ. Len vtedy môžeme splniť ciele a doceliť spravodlivosť a rovnosť vo vzdelávaní.

Žijeme v demokratickej spoločnosti, ktorá je určovaná na základe určitých zákonov a noriem. Jedno z práv hovorí, že každý človek má právo podieľať sa na živote v spoločnosti rovnakým a spravodlivým spôsobom. Často sa však stáva, že dochádza k porušeniu istých práv a dochádza k individuálnej či systémovej diskriminácii voči istým ľuďom. Na Slovensku vláda schválila koncept rovnakých príležitostí, ktorého hlavným cieľom je „*podporovať rovnosť mužov a žien a začlenenie z hľadiska rodovej rovnosti*“, ako aj zabrániť „*akejkolvek diskriminácii na základe rodu, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie*“. (Rada ES, článok 16) Dôvod, prečo sú vytvorené programy, ktoré sa snažia odstrániť diskrimináciu a nespravodlivosť, sú jednoznačné a veľmi potrebné. V rôznych oblastiach či už

Všeobecným cieľom výchovy a vzdelávania k sociálnej spravodlivosti je pomáhať vytvoriť otvorenejšiu demokratickú spoločnosť. Výchovu a vzdelávanie k demokracii definujeme ako „*rozvíjanie návykov, schopností, pocitov a pochopenia u detí, ktoré využijú ako dospelí občania v pluralitnej demokratickej spoločnosti*“ (Tankersleyová, D. 2003, s. 7). Zaraďujeme medzi ne schopnosti vypočít si odlišné názory a uvažovať o nich, kriticky myslieť, spolupracovať s ostatnými, vyjadrovať svoju odlišnosť a súčasne uznávať iných ako rovnocenných. V dôsledku toho sa žiaci naučia čeliť a odolávať útlaku a diskriminácii a budú sa zaujímať o sociálne otázky. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musíme uvažovať aj o vytvorení prostredia mimo triedy. Zabezpečiť demokratické učenie sa v triede. To znamená vytvoriť prepojenie medzi triedou a životom mimo nej.

pracovného, alebo osobného života sa s diskrimináciou a nespravodlivosťou stretávame a inak to nie je ani v školách.

Ciele výchovy k sociálnej spravodlivosti

Čokoľvek, o čo sa dnes človek alebo spoločnosť usilujú, má svoj cieľ. Nič predsa nerobíme len tak, ak to vedie k niečomu prospešnému pre ľudí. Preto aj výchova a vzdelávanie k sociálnej spravodlivosti musia mať svoje jasné ciele.

Niekedy sa viac, ako je potrebné, zameriavame na vytvorenie prostredia orientovaného na dieťa a zabúdame na sociálne a politické problémy vo svete, ktoré by mohli viesť k pokroku a zmenám. Ak učitelia nehovoria o sociálnych problémoch, vedú tým deti k presvedčeniu, že svet je taký, aký má byť, a že zmenám by sme sa mali brániť, a nie sa o ne pokúšať. V záujme dosiahnutia tohto cieľa by sme mali:

- Viesť deti k schopnosti veľkoryso uvažovať o akomkoľvek probléme, vedieť si predstaviť život iných, obozna-

- učením detí chápať cenu odlišností;
- rozvíjaním kritického myslenia detí o zaujatosti, ale ako nevyhnutného predpokladu na rozpoznanie skresľovania skutočnosti, stereotypov a predsudkov, ktorým boli vystavované;
- rozvíjaním schopností detí uplatňovať asertívnosť bez agresivity v prípadoch, keď sa stretnú so zaujatou alebo s predsudkami namierenými proti nim alebo ostatným.

Deti si začnú uvedomovať, že spolupracou s ostatnými v spoločnosti môžu uskutočniť pozitívne zmeny. Tento prístup ukazuje, že ústrednou myšlienkou výchovy a vzdelávania k sociálnej spravodlivosti je konanie (Tankersleyová, D. 2003, s. 8).

Mgr. Veronika Jurovičová,
ZŠ sv. Vincenta,
Nám A. Hlinku, Ružomberok
Foto: Samphotostock

Literatúra:

TANKLERSLYOVÁ, D., 2003. *Výchova a vzdelávanie k sociálnej spravodlivosti*. Žiar nad Hronom : Nadácia škola dokorán, 2003.

movat' sa so životnými príbehmi iných ľudí a diskutovať o nich.

- Precvičovať kritické čítanie, v ktorom sú skryté kultúrne hodnoty vždy len z istého hľadiska, a poukazovať na to, že sú aj iné možné hľadiská.
- Oboznamovať deti s literatúrou sociálne angažovaných autorov a neliterárnymi žánrami, ako sú noviny, výskumné materiály, úvodníky, petície, vládne dokumenty atď. s prihliadaním na vek detí (tamtiež).

Aby sme dosiahli všeobecný cieľ, ktorým je otvorenejšia demokratická spoločnosť, je potrebné realizovať **čiastkové ciele**. Tieto čiastkové ciele vychádzajú z výsledkov práce v oblasti vzdelávania detí predškolského veku a mladšieho školského veku, transformatívneho a komunitného vzdelávania. Sú zamerané na rešpektovanie poznatkov komunity a hľadanie spôsobov na odstránenie nepriepustných hraníc medzi školami a niektorými komunitami.

1. Cieľ: Rozvíjať u detí pozitívne seba vnímanie, individuálnu identitu a skupinovú identitu.

Tento cieľ je vhodné zaradiť do všetkých programov pre deti predškolského a mladšieho školského veku. Často dochádza k jeho absencii. Absentuje najmä vtedy, keď žiaci pochádzajú z menšinových skupín. Učitelia sa snažia „opraviť“ to, čo dieťa nevie alebo nerobí. „Opravovanie detí“ cieľu protirečí, pretože deti si môžu chybné zvnútorňovať, že ich kultúra, vedomosti a skúsenosti sú vo vzťahu k dominantnej skupine menejcenné.

Deti sú členmi kultúrnej skupiny, v ktorej sú jednotlivci. Sú vychované v kultúre, z ktorej preberajú hodnoty, zmysel pre identitu a pocit príslušnosti. Musíme preto vytvoriť výchovno-vzdelávacie prostredie, ktoré uznáva a rešpektuje všetkých ľudí, aby sa každé dieťa malo možnosť naučiť akceptovať sa.

2. Cieľ: Začleniť skúsenosti žiakov, rodičov a komunit do výchovno-vzdelávacieho systému v záujme upevňovania vzťahov medzi rodinou a školou.

Skúsenosti zo života nás učiteľov natoľko ovplyvňujú, že im prispôsobujeme obsah i metódy. Často však zabúdame, že naše skúsenosti môžu byť iné, ako sú skúsenosti žiakov, ktorých učíme. Výchova k sociálnej spravodlivosti si vyžaduje začlenenie osobných aj kultúrnych skúsenosti a históriu všetkých.

Používame materiály od rodičov a komunity, aby sme zabezpečili, že všetky deti sa budú cítiť súčasťou edukačného procesu. Tradičný prístup vychádza z učebníc, ktoré prezentuje majoritnú kultúru ako jedinou, ktorú si treba osvojiť. Tento prístup otvára dvere komunite, aby sa mohla podieľať na vzdelávaní detí, umožňuje vytvárať vzťahy a rozvíjať komunikáciu medzi rodinou a školou, aká v minulosti neexistovala.

3. Cieľ: Podporovať konanie za sociálnu spravodlivosť

- rozvíjaním schopností detí prirodzene a empaticky komunikovať s ľuďmi z odlišného prostredia;

ABSTRAKT:

JUROVIČOVÁ V., 2017: Výchova k sociálnej spravodlivosti.

Článok sa venuje problematike sociálnej spravodlivosti vo výchove a vzdelávaní. Vykresľuje všeobecný cieľ na dosiahnutie sociálnej spravodlivosti vo vzdelávaní. Na dosiahnutie všeobecného cieľa opisujem 3 čiastkové ciele, prostredníctvom ktorých je možné eliminovať nespravodlivosť a diskrimináciu v školách.

Recenzenti: M. Matulčíková,
R. Kubovčíková

Ako vniešť do triedy radosť?

ABSTRACT

Koničková J., 2018: Wie in die Schulklasse die Freude bringen?

Der Beitrag beschäftigt sich mit der Atmosphäre in der Schulklasse, und mit der Wichtigkeit das Schulklima. Der Lehrer sollte die Schüler motivieren, die Zeit in der Schule in der gutem Laune zu überleben. Die Psychohygiene ist schon im Schulalter das wichtige Thema. Die Freude in der Schule hat die wichtige Position. Der Beitrag bring konkrete Methoden, wie die Zeit in der Schule in der gutem Laune zu erleben.

Schlüsselwörter: Schüler, Mitschüler, gute Laune, Freude, positive Atmosphäre

Ked' sa v roku 2012 pýtali v prieskume OECD, či deti rady chodia do školy, tak sa naše školy v oblúbenosti umiestnili na predposlednom 25. mieste v rámci Európskej únie a na treťom mieste od konca zo všetkých 64 sledovaných krajín.

Ako je to teda s radosťou v našich školách? Vedci už dávno dokázali, že v radosnej atmosfére sa žiakom lepšie učí a poznatky si aj na dlhší čas zapamätajú. Ale využíva sa radosť ako pomocník pri učení? Posúdiť sa to jednoznačne nedá, lebo je to ťažko merateľná veličina a každý žiak je

v procese svojho prežívania iný. Čo rozveselí a zaujme jedného, druhého nemusí osloviť vôbec. Nech je to už akokoľvek, určite každý učiteľ najradšej vidí svojich žiakov s úsmevom na tvári. Je dobré o radosť a dobrej nálađe v školách so žiakmi hovoriť. Treba im neustále pripomínať, že starostlivosť o náladu je taká dôležitá ako starostlivosť o telo. Zlé pocity ich učíme identifikovať, pomenovať, vysvetliť a pochopiť a podľa možností sa ich čo najskôr zbaviť, i keď je to niekedy naozaj ťažké. Vždy je však lepšie o pocitoch hovoriť, analyzovať ich, ako sa nimi nechať prevalcovať a pokaziť si tak niekoľko mesiacov života. **Je dobré, keď žiakom odporučíme, aby sa zo svojich zlých pocitov vyrozožavali kamarátom, napísali si ich do denníka, nakreslili na výkres, zverili sa rodičom alebo učiteľovi.** Takto sa im uľaví, náladu sa zlepší, a tak sa vytvorí lepší predpoklad aj na štúdium. Komu by sa chcelo učiť, keď má zlú náladu, niečo ho hnevá alebo je pre niečo smutný? Dnešný svet prináša aj deťom do cesty veľa problémov, komplikovaných situácií, ktoré ich trápia, a táto skutočnosť im bráni v efektívnom učení. Keď sa na detskú dušu pozrieme z tohto hľadiska, vidíme, že radosť v školách má výrazné miesto.

Čo môže žiakom zlepšit' náladu?

DOBRE KAMARÁTSKE VZŤAHY
DOSTATOK POHYBU
ÚSMEVY

SPOKOJNOSŤ
OHLADUPLNOSŤ
TRPEZLIVOSŤ
PRÍJEMNÁ HUDBA
TEPLÉ FARBY NA STENÁCH
SPRÁVNA TEPLOTA V TRIEDE
PEKNÉ UČEBNÉ POMÔCKY
TEPLÝ ČAJ
PRÍJEMNÉ APRIVETIVÉ HLASY
VZÁJOMNÉ POVZBUDZOVANIE
VZÁJOMNÉ ODPUSTENIE
VYTVORENIE PRIESTORU NA
ROZPRÁVANIE O VLASTNOM ŽIVOTE
ZAUJÍMAVÉ AKTIVITY A HRY

Samozrejme, existuje ešte veľa javov, súvislostí a okolností, ktoré môžu žiakom, ale i učiteľom zlepšiť náladu. Spomenula som tie, ktoré sa využívajú v školách najčastejšie a najjednoduchšie sa dajú zrealizovať. Je dobré, keď žiakom povieme aj o tom, čo nám najčastejšie dokáže pokaziť náladu. Keď žiaci o tom vedia, skôr si to uvedomia, a tak pre nich vytvoríme rýchlejšiu cestu k tomu, aby sa zlých pocitov a smútku zbavili.

Čo dokáže pokaziť žiakom náladu?

HNEV
NADÁVKY
NESPOĽAHLIVOSŤ
KLEBETY
ZÁVIŠŤ
SKÚPOSŤ
STRACH
NÁHLIVOSŤ
ZABUDNUTÁ DESIATA
AROGANCIA
PRAVDA ZA KAŽDÚ CENU
NEDOSTATOK SEBADISCIPLÍNY
ZLÝ VZDUCH
NEESTETICKÉ PROSTREDIE

Ak je to možné, tieto veci môžeme dať žiakom aj na nástenku. Každý týždeň môžeme pre nich vymyslieť nové heslo, ktoré im môže pripomínať niektorú vlastnosť, povinnosť alebo dobrý skutok.

Príklady na heslá:

Tešíme sa z toho, že tu máme nový týždeň.

Pôjdeme na exkurziu!

Silnejší je ten človek, ktorý sa usmieva. (Japonské príslovie)

Všímajme si dobré veci!

Tento týždeň budeme viac počúvať, ako rozprávať!

Tento týždeň nebudeme nikoho ohovárať!

Budeme si viac pomáhať!

Podme sa počúvať nielen ušami, ale aj srdcom!

Existuje mnoho hier, na základe ktorých si deti dokážu ešte viac uvedomiť radosť, krásne chvíle, pekné spomienky alebo si viac uvedomujú samy seba a vnímajú aj svet svojich spolužiakov. Vybrala som niekoľko aktivít, ktoré sa môžete s deťmi zahrať.

Čo mi urobilo radosť?

Postup:

- deti sedia v kruhu,
- rozprávajú, čo im v poslednom čase urobilo radosť, čomu sa potešili,
- snažíme sa nasmerovať deti tak, aby sme sa vyhli negatívnym zážitkom (deň alebo vyučovaciu hodinu začíname pozitívne),
- spätná väzba: spýtajte žiakov, či im robilo/nerobilo problém hovoriť o zážitkoch.

Kto mi v poslednom týždni urobil radosť?

Postup:

- opäť sedíme v kruhu,
- každý sa snaží spomenúť si na toho, kto mu v poslednom týždni urobil radosť,
- napíš, čím ťa spomínaný človek potešil a aké si mal(a) vtedy pocity,
- na záver sa spýtajte, aký pocit mali žiaci z tejto aktivity.

Dve strany mince

Pokyny pre žiakov

Ľudia sú zložitá bytosti. Každý z nás prežíva množstvo pocitov a má rôzne skúsenosti. Čo je na tebe jedinečné alebo odlišné?

Pokyny pre učiteľov

Rozdajte deťom papierové tanieri. Potom im povedzte, aby si na obidve strany obkreslili ruku a očíslovali prsty od 1 do 5. Na každý prst napíšu odpoveď na jednu otázku. Žiakom môžete dať napríklad tieto otázky:

1. Aká hudba sa ti páči?
2. Aké športy máš najradšej?
3. Aké máš domáce zvieratká?

4. Ako vyzerali tvoje najkrajšie prázdniny?

5. Čo sa ti najviac páči v škole?

Na druhú stranu taniera budú opäť písať odpovede, ale otázky sú už trochu náročnejšie na premýšľanie a sú zamerané na ich najvzrušujúcejšie pocity.

Napríklad:

1. Čo ťa na svete hnevá?
2. Čo by si chcel(a) dobre ovládať?
3. Čo myslíš, aký bude tvoj život o päť rokov?
4. Čo myslíš, ako budeš žiť, keď budeš dospelý(á)?
5. Keby si mohol (mohla) vo svojom živote zmeniť jednu vec, ktorá by to bola?

ka, rodičia, súrodenci, škola, šport, cirkev, kamaráti a podobne. Po vypracovaní úlohy poskytnite žiakom dostatok času na porovnanie svojich názorov vo dvojiciach alebo v skupinách. V závere sa ich môžete opýtať, čo bolo cieľom tejto činnosti, prečo sú základy dôležité, prečo je nutné, aby ľudia o svojom živote premýšľali.

Podobnosť a odlišnosť

Pokyny pre žiakov

Žiaci, budeme skúmať, v čom sa na seba podobáte a v čom sa líšite.

Pokyny pre učiteľa

Rozdeľte žiakov do dvojíc. Netvorte dvojice z kamarátov. Dvojiciam dajte za

Keď žiaci napíšu odpovede, rozdeľte ich do skupín, kde si navzájom prečítajú, čo napísali. Ak máte menej žiakov, môžete pracovať v kruhu. V závere sa ich opýtajte, ako sa cítili pri práci, s ktorou úlohou mali najväčší problém, aké mali pocity, keď čítali odpovede.

Základné kamene

Pokyny pre žiakov

Nakreslite si kamene, do ktorých vpíšete odpovede na otázky: Čo alebo kto ti pomáha, keď si nevieš pomôcť? Čo ti robí radosť? Ako riešiš svoje problémy?

Pokyny pre učiteľov

Vysvetlite žiakom, aké je potrebné, aby náš prístup k životu stál na pevných základoch. Súčasťou stabilného života sú hodnoty, ktoré človek uznáva, jeho zvyky, presvedčenie a nádej. Základnými kameňmi môžu byť domov, babič-

úlohu nájsť sedem vecí, v ktorých sa jeden na druhého podobajú a sedem vecí, v ktorých sa líšia. V závere môžete dať žiakom nasledujúce otázky: Čo ste zistili o svojom spolužiakovi? Prišli ste na niečo zaujímavé? Čo bolo pre vás ťažšie určiť? Podobnosť alebo odlišnosť? Myslíte si, že po tomto cvičení poznáte spolužiakov lepšie?

Dotyk

Pokyny pre žiakov

Všetci sa postavte. Budem vymenúvať rôzne vlastnosti alebo charakteristické črty žiakov a vašou úlohou bude nájsť človeka, ktorému táto vlastnosť patrí a dotknúť sa ho.

Pokyny pre učiteľa

Vysvetlite žiakom, že cieľom hry je nájsť človeka s určitou vlastnosťou

a dotknúť sa ho. Žiaci sa budú dotýkať danej osoby dovtedy, kým nepoviete ďalšiu vlastnosť. Môžete použiť napríklad takéto vety: „Dotknite sa niekoho, kto nemá rád matematiku. Dotknite sa niekoho, kto vyhral recitačnú súťaž. Dotknite sa niekoho, kto dal tento týždeň najviac gólov pri futbalovom zápase.“

Podakovanie

Pokyny pre žiakov

Žiaci, dnes si budeme písať ďakovné lístky.

Pokyny pre učiteľov

Rozdeľte žiakov do skupín po štyroch až šiestich. Rozprávajte sa s deťmi o tom, aké je dôležité svoju vďačnosť prejavíť a ako tým spôsobia radosť niekomu inému. Žiaci potom píšu pre každého člena skupiny jedno podakovanie, ktoré podľa vlastnej fantázie môžu vyzdobiť. Môžu podakovať napríklad takýmto spôsobom:

Ďakujem, že si môj priateľ.

Ďakujem, že mi požičiavaš pero.

Ďakujem, že si mi pomohol s domácou úlohou.

Poskytnite žiakom dostatok času na písanie a premýšľanie. Potom sa ich môžete opýtať, ako sa cítili, keď podakovanie písali, a ako sa cítili, keď podakovanie dostali.

Vnútri a navonok

Pokyny pre žiakov

Čo ľudia o vás vedia? Čo im o sebe prezrádzate? Prečo? A naopak, čo pred spolužiakmi skrývate? Čo nechcete, aby ľudia vedeli? Prečo?

Pokyny pre učiteľov

Rozdajte žiakom papiere. Povedzte im, aby na jednu stranu napísali, čo im nerobí problém o sebe prezradiť, a na druhú stranu píšu o veciach, ktoré spolužiaci ešte nevedia. Dobrovoľníci potom prečítajú, čo napísali. Ak žiaci nechcú čítať pred celou triedou, tak ich do toho nenúťte. Ak chcú, môžu to prečítať niekomu vo dvojici alebo v malej skupine.

Žiaci, ktorí dobre poznajú sami seba, sa lepšie dokážu vcítiť aj do pocitov svojich spolužiakov. Vďaka tejto schopnosti dokážu deti spolu dobre vychádzať a trieda sa stáva pozitívnym miestom, kde sa všetci cítia dobre. Tejto problematike treba venovať čo najviac času.

Učitelia často musia riešiť aj problémy súvisiace so vzájomnými vzťahmi žiakov v triede. Niekedy mám pocit, že množstvo týchto problémov narastá.

Ťažko sa potom v takej triede učí a ešte ťažšie sa môžu žiaci na učivo sústrediť. I keď sa na prvý pohľad zdá, že je žiakom všetko jasné a že od škôlky sa sústavne stretávajú s pojmami súvisiacimi so slušným správaním, akoby občas na ne pozabudli alebo nepovažujú za potrebné dodržiavať ich. A tak treba o zásadách spolunažívania spolužiakov medzi sebou hovoriť čo najčastejšie, a keď sa dá, priamo ho zakomponujte do učiva. Dobré je vyvesiť ich aj na nástenku, aby ich mali žiaci stále pred očami. Existuje veľa zásad, ktoré by sa mali dodržiavať, aby kolektív mohol vôbec fungovať.

V ďalšej časti opíšem päť zásad, ktoré môžu pozitívnym smerom ovplyvniť žiivot v triedach.

1. Úprimne sa zaujímajte o život spolužiakov

Každý človek je niečím zaujímavý a ovláda nevedené veci. Niekedy si však žiaci pre svoju povrchnosť všimajú len tých, ktorí sú všeobecne uznávaní, napríklad pre značkové oblečenie, nevedené dovolenky alebo drahé veci (mobil, notebook, motorka...). Ak je niekto sociálne slabšie situovaný, často býva z kolektívu bezdôvodne vyčleňovaný. Dôvodom tohto vyčleňovania však môže byť aj čokoľvek iné: výška, váha, farba vlasov, zlé známky z niektorých predmetov. Žiakom treba sústavne vysvetľovať, že každý človek má svoju hodnotu. Možno práve teraz zápasí s nejakým problémom, a preto sa správa tak, akoby sme nečakali. Práve pre problémy by sme mali dotýcnej osobe pomôcť a nie na ňu útočiť. Útočiť a zraňovať dokáže každý, to je tá najjednoduchšia cesta, ale pomôcť dokážu len silní ľudia. Preto je vhodné úprimne sa zaujímať o život spolužiakov. Ľudia vo všeobecnosti veľmi túžia po tom, aby sa niekto o nich zaujímal. Keď sa v triede vytvorí úprimná atmo-

sféra záujmu, žiaci majú väčšiu šancu vytvoriť pevnejšie vzťahy v kolektíve. Dobré priateľstvá sa dajú vybudovať len na základe dobrého poznania ľudí. Žiakom treba vysvetliť, že priateľov nezískame tým, že sa budeme vychvaľovať a sústreďovať pozornosť len na seba, ale naopak tým, že my sa budeme zaujímať o ostatných.

2. Oslovujte spolužiakov krstnými menami

Či si to uvedomujeme, alebo nie, krstné meno je pre každého človeka tým najdôležitejším a najkrajším zvukom, ktoré môže počuť. To, že sa v triede žiaci oslovujú krstným menom, je znakom väčšej blízkosti, vzájomného rešpektu a úcty. Pomocou krstného mena sa žiaci zblížia oveľa skôr, ako keď budú po sebe pokrikovali priezviskami. Je dobré, keď aj učiteľ oslovuje žiakov krstným menom. Tento dobrý zvyk, ktorý si žiaci v škole osvoja, im bude pomáhať aj v dospelosti na pracovisku. V spomienkach významných osobností, ktoré stáli na čele úspešných firiem, sa často spomína skutočnosť, že svojich zamestnancov oslovovali krstným menom. A práve tento, pre niekoho zanedbateľný detail priviedol zamestnancov k zvýšeným výkonom, lebo cítili, že si ich niekto naozaj váži.

3. Buďte dobrými poslucháčmi. Nabádate iných, aby hovorili o sebe

Pozorné počúvanie je jednou z najväčších foriem poklony, akú môžeme prejavíť inej osobe. Je všeobecne dokázané, že najviac priateľov majú tí, ktorí sa dokážu odpútať od svojho JA a vedia sa naladiť na svet toho, s ktorým sú práve v kontakte. Človek je však vo všeobecnosti viac egoistom ako empatickým poslucháčom, ale ak žiakov na túto skutočnosť upozorňujeme, dokážu sa preladiť z JA na ON

a sami neskôr zisťujú, že sú v kolektíve obľúbenejší a šťastnejší. Dobré je tiež žiakom povedať, že ak chcú, aby sa im spolužiaci vysmievali a vyháľali, správajte sa takto: nikdy dlho nikoho nepočúvajte, hovorte len o sebe, skáčte druhým do reči. Myslíte si, že ste najdôležitejší na svete a stanete sa otravným a nudným človekom. Toto chcete? Zapamätajte si, ak chcete byť v triede obľúbení, buďte dobrými poslucháčmi! Ak chcete byť zaujímaví, zauímajte sa! Pýtajte sa! Povzbudzujte spolužiakov, aby rozprávali o sebe! Pri rozhovoroch so spolužiakmi sa orientujte na to, čo ich zaujíma.

4. Usilujte sa v spolužiakoch vzbudiť dojem vlastnej dôležitosti

Pedagóg a filozof John Dewey často hovoril o tom, že túžba byť dôležitým je najzákladnejšou túžbou ľudskej povahy. Každý túži byť pozitívne hodnotený. Každý chce pocítiť uznanie svojej skutočnej hodnoty. Žiaci tento prístup očakávajú hlavne od učiteľov, vtedy prežívajú pocity šťastia. Prejav vzájomného uznania si však môžu prejavovať aj spolužiaci medzi sebou, len ich treba na to upozorniť. Tiež je potrebné, aby si všimli aj maličkosti. Tie sú dôležité hlavne pri tých žiakoch, ktorí nie sú každý rok víťazmi súťaží a olympiád a ktorí majú menšiu šancu prežiť úspech. U žiakov so slabšími výsledkami si treba všimnúť aj ich malé pokroky v učení, pozitívne zmeny v správaní, dobré skutky, aktivitu pri rôznych projektoch, chuť zapájať sa do činností. Každý z nás je iný. Jeden dokáže byť víťazom v matematickej olympiáde, pre druhého je úspechom aj to, že dobrovoľne pripravil prezentáciu o nejakom spisovateľovi. Dôležité je, že u žiaka nastáva posun k pozitívnym veciam. Je dobré napríklad v rámci triednických hodín sadnúť si so žiakmi do kruhu a navzájom sa oceniť za niektoré skutky. Upozorníte ich však zároveň na to, aby sa vyhli plytkým, neúprimným lichôtkam. Ak niekto neurobil v ničom pozitívny posun, netreba násilu hľadať niečo, za čo by sme ho pochválili.

5. Nepodceňujte a neponižujte nikoho. Každý má svoju hodnotu

Žiakov viac ako inokedy treba viesť k tomu, aby v každom videli ľudskú bytosť, ktorá si zaslúži úctu. Cesty formovania dobrého kolektívu sú náročné a nič neprebíha jednoducho. V dnešnom svete žiaci zápasia s mnohými predsudkami, sú sebedomní a majú vlastnú pravdu, ktorej sa nechcú vzdať, a veľmi ťažko sa prispôbujú iným. Na druhej strane budovanie dobrých kolektívov netreba podce-

ňovať, lebo majú veľký vplyv nielen na študijné výsledky žiakov, ale aj na celkové prežívania šťastia v škole. Často, keď sa spolužiaci stretnú po rokoch, konštatujú, že do školy sa netešili kvôli tomu, že sa tam niečo naučia, ale hlavne kvôli dobrému kolektívu.

6. Povedzte žiakom, prečo je dobré chodiť do školy

Každý žiak je iný. Jeden má školu rád, ďalší ju nenávidí. Ak uvažujete nad tým, čo povedať žiakom, prečo sa do školy tešiť, tu je zopár dôvodov. Možno pozitívne naladia aj vás.

- **nech už školu vnímate akokoľvek, naučí vás mnoho**
- **škola nie je len o učení, máte v nej veľa priateľov**
- **škola je miesto, kde môžete rozvíjať svoje záľuby**
- **škola je miesto, kde vás niektorí ľudia majú radi a potrebujú vás**

Keď bola v 19. storočí zavedená povinná školská dochádzka, jej hlavným cieľom bolo vzdelávanie detí. Škola bola totiž hlavným zdrojom informácií a vzdelanosti. Uvedomujem si, že dnes škola získava iné postavenie. Je to hlavne preto, lebo šikovní žiaci si vedia nájsť informácie v encyklopédiách, knižniciach či na internete. Ale existuje tu dôvod, prečo je škola stále potrebná. Je to hlavne preto, lebo pre väčšinu detí je ešte stále miestom, kde sa môžu stretávať, komunikovať, spolupracovať, vymieňať si skúsenosti a zážitky, kde sa môžu spoločne učiť žiť v spoločenstve ľudí a hlavne, kde sa môžu pokúšať jeden druhého robiť šťastným. Keď si toto všetko uvedomia, určite pochopia, že na školu sa tešiť dá. Určite v nej nie je až taká veľká nuda.

PaedDr. Jaroslava Koničková,
ZŠ s MŠ Liptovská Osada
Foto: Samphotostock

Literatúra:

- KARNSOVÁ, M., 1995. *Jak budovať dobrý vzťah medzi učiteľom a žiakom*. Praha : Portál, 1995. 149 s. ISBN 80-7178-032-4.
- ŠIMANOVSKÝ, Z., MERTIN V., 2012. *Hry pomáhajú s problémami*. Praha : Portál, 2012. 160 s. ISBN 978-80-262-0053-6
- ŠIMANOVSKÝ, Z., 2012. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha : Portál, 2012. 176 s. ISBN 978-80-262-0887-7
- HAL, U., 2004. *To najdôležitejšie v živote*. Praha : Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-344-4
- CARNEGIE, D., 2016. *Ako získavať priateľov a pôsobiť na ľudí*. Bratislava : Ikar, 2016. 256 s. ISBN 978-80-5514-913-4
- ENKELMANN, B. N., 1991. *S radosťou k úspechu*. Corinex, 1991. ISBN 808-519-909-2

ABSTRAKT

Koničková J., 2018: Ako vniesť do triedy radosť?

Príspevok hovorí o význame dobrej atmosféry v triede, dobrej školskej klíme a potreby dobrých vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi. Učiteľ by mal žiakov motivovať, aby čas v škole prežili v dobrej nálade a radosť. Príspevok hovorí o potrebe psychohygieny už v školskom veku, a návod deťom môžu dať práve učitelia. Radosť v školách má dôležité miesto. Príspevok prináša konkrétne návrhy, ako prežiť čas strávený v škole v dobrej, priateľskej atmosfére.

Kľúčové slová: žiak, spolužiaci, dobrá nálada, radosť, pozitívna atmosféra

Recenzenti: E. Klikáčová,
R. Kubovčíková

Aké zmeny priniesla novela Zákonníka práce účinná od 1. mája 2018

Dňa 14. februára 2018 schválila NR SR novelu Zákonníka práce, zákon č. 63/2018 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. mája 2018. Zmeny sa dotkli niekoľkých oblastí, ako napr. uvedenie základnej zložky mzdy vo zverejnenej ponuke zamestnania, potvrdenie o zamestnaní pri skončení pracovného pomeru, mzdové zvýhodnenie za prácu v sobotu, nedeľu, za nočnú prácu, za prácu vo sviatok a iné.

Vzhľadom na to, že na zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme sa aplikujú iba niektoré novelizované ustanovenia Zákonníka práce, obmedzila som nasledujúci výklad jednotlivých ustanovení Zákonníka práce iba na tie paragrafové ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na uvedených zamestnancov.

1. Uvedenie základnej zložky mzdy vo zverejnenej ponuke zamestnania
Zamestnávateľa pri hľadaní nového zamestnanca bežne uvádzali do inzercie v rámci informácií o voľnej pracovnej pozícii formuláciu „plat dohodu“, prípadne tento údaj neuvádzali vôbec. Ak bude zamestnávateľ hľadať nových zamestnancov po 1. 5. 2018, bude v zmysle novelizovaného ustanovenia § 62 ods. 2 zákona o službách zamestnanosti povinný pri zverejňovaní ponuky zamestnania **uvádzať aj sumu základnej zložky mzdy, teda hrubú mzdu.**

Podľa § 62 ods. 2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti: „Zamestnávateľ je pri zverejňovaní ponuky zamestnania povinný uvádzať sumu základnej zložky mzdy.“

Na túto povinnosť nadväzuje ustanovenie § 41 Zákonníka práce novým odsekom 10, podľa ktorého zamestnávateľ nesmie pri uzatvorení pracovnej zmluvy so zamestnancom dohodnúť základnú zložku mzdy v nižšej sume, ako je suma základnej zložky mzdy, ktorú zverejnil v ponuke zamestnania. Cieľom úpravy je zabrániť postupu, keď si zamestnávateľ uvedením sumy základnej zložky mzdy síce formálne splní povinnosť stanovenú zákonom o službách zamestnanosti, ale v skutočnosti ju neplánuje dodržať.

2. Potvrdenie o zamestnaní

§ 75 ZP: Pracovný posudok a potvrdenie o zamestnaní

Z § 75 ods. 2 sa vypustilo písmeno d) (údaje o poskytnutej mzde za vykonanú prácu, o poskytnutej náhrade mzdy a náhrade za čas pracovnej pohotovosti, o zrazených preddavkoch na daň z príjmov a o ďalších skutočnostiach rozhodujúcich pre ročné zúčtovanie preddavkov na daň zo závislej činnosti a z funkčných pôžitkov a pre výpočet podpory v nezamestnanosti).

Novela zmenila doterajšie písmeno e), ktoré sa premenovalo na písm. d); *údaj o záväzku zamestnanca zotrvať v pracovnom pomere u zamestnávateľa po určitú dobu po vykonaní záverečnej skúšky, maturitnej skúšky alebo absolventskej skúšky podľa § 53 ods. 2 vrátane údajov o tom, kedy sa táto doba skončí.* Nejde o vecnú zmenu, ale reaguje sa na zmeny pojmov v ustanovení § 53 ZP vo väzbe na zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave.

Novela zmenila doterajšie písmeno f), ktoré sa premenovalo na písm. e); *údaj o poskytnutí odchodného podľa § 76a; ak sa odchodné vyplátilo dodatočne, zamestnávateľ vydá zamestnancovi nové potvrdenie o zamestnaní.*

Novelizované znenie § 75 ods. 2 ZP je upravené takto:

Pri skončení pracovného pomeru je zamestnávateľ povinný vydať zamestnancovi potvrdenie o zamestnaní a uviesť v ňom najmä

- dobu trvania pracovného pomeru,
- druh vykonávaných prác,
- či sa zo mzdy zamestnanca vykonávajú zrážky, v čí prospech, v akej výške a v akom poradí je pohľadávka, pre ktorú sa majú zrážky ďalej vykonávať,
- údaj o záväzku zamestnanca zotrvať v pracovnom pomere u zamestnávateľa po určitú dobu po vykonaní záverečnej skúšky, maturitnej skúšky alebo absolventskej skúšky podľa § 53 ods. 2 vrátane údajov o tom, kedy sa táto doba skončí,
- údaj o poskytnutí odchodného podľa § 76a; ak sa odchodné vyplátilo dodatočne, zamestnávateľ vydá zamestnancovi nové potvrdenie o zamestnaní.

3. Začiatok dňa pracovného pokoja na pracoviskách s nočnými zmenami

§ 95 ZP: Na pracoviskách s nočnými zmenami sa začína deň pracovného pokoja hodinou zodpovedajúcou nástupu pracovnej zmeny, ktorá v pracovnom

týždni nastupuje podľa rozvrhu zmien ako prvá ranná zmena **a končí sa uplynutím 24 hodín od jej začiatku.**

§ 95 ZP určuje, kedy sa začína deň pracovného pokoja na pracoviskách s nočnými zmenami (prevažná časť spadá medzi 22.00 a 6.00) a kedy sa tento deň končí (uplynutím 24 hodín od jej začiatku).

Príklad: 1. 5. (sviatok) je v utorok (v roku 2018) od 0.00 do 24.00. Z hľadiska mzdového zvýhodnenia za sviatok nie je rozhodujúce určenie kalendárnym dňom (0.00 – 24.00), ale rozvrhom. Je potrebné určiť, či „príplatková zmena“ je zmena z 30. 4. na 1. 5. od 22.00 do 6.00 alebo z 1. 5. na 2. 5. od 22.00 do 6.00.

Rozhodujúce je, ktorá ranná pracovná zmena je považovaná za prvú rannú zmenu v danom pracovnom týždni. Ak je prvá ranná zmena v pondelok 30. 4. od 6.00 do 14.00 a na ňu nadväzuje zmena od 14.00 do 22.00 a na ňu zmena od 22.00 do 6.00, tak 1. 5. patrí mzdové zvýhodnenie za prácu vo sviatok zamestnancovi, ktorý pracuje v zmene 1. 5. od 6.00 do 14.00, od 14.00 do 22.00, od 22.00 do 6.00 a mzdové zvýhodnenie za prácu vo sviatok nepatrí zamestnancovi, ktorý pracuje od 22.00 (30. 4.) do 6.00 (1. 5.), keďže táto zmena sa ešte nepovažuje za zmenu vo sviatok, ale prvá zmena vo sviatok sa začne až o 6.00 (1. 5.).

4. Pracovná pohotovosť vo sviatok

§ 96 ods. 1 ZP: Pracovná pohotovosť

Ak zamestnávateľ v odôvodnených prípadoch na zabezpečenie nevyhnutných úloh nariadi zamestnancovi alebo sa s ním dohodne, aby sa mimo rámca rozvrhu pracovných zmien a nad určený týždenný pracovný čas vyplývajúci z vopred určeného rozvrhnutia pracovného času zdržiaval po určený čas na dohodnutom mieste a bol pripravený na výkon práce podľa pracovnej zmluvy, ide o pracovnú pohotovosť.

Zamestnávateľ môže za podmienok ustanovených v § 94 zamestnancovi nariadiť alebo s ním dohodnúť pracovnú pohotovosť mimo pracoviska aj na dobu, počas ktorej zamestnanec nepracuje preto, že je sviatok, za ktorý mu patrí náhrada mzdy alebo za ktorý sa mu jeho mesačná mzda nekráti; ustanovenie § 122 ods. 3 tým nie je dotknuté.

Z dôvodovej správy uvádzam: Doterajšie znenie Zákonníka práce umožňovalo dohodnúť alebo nariadiť pohotovosť len na čas mimo rámca rozvrhu pracovných zmien. V nadväznosti na požiadavky praxe sa navrhlo umožniť režim pracovnej pohotovosti mimo pracoviska uplatniť aj na čas, keď zamestnanec nepracuje z dôvodu, že sviatok pripadol na jeho obvyklý pracovný deň (a zamestnancovi patrí mzda alebo náhrada mzdy). Potreba zabezpečiť pre prípad poruchy alebo havárie pracovnú pohotovosť mimo pracoviska v určitých typoch činností, napr. v energetike, telekomunikáciách, technickej údržbe a pod., vzniká aj počas sviatku, čo doteraz nebolo legislatívne výslovne upravené.

Zároveň sa navrhlo spresniť, že nároky zamestnanca počas sviatku nariadením alebo dohodnutím pohotovosti nezahŕňajú (t. j. má nárok na mzdu alebo náhradu mzdy za sviatok popri náhrade za pracovnú pohotovosť).

5. Príspevok na stravovanie – zaokrúhľovanie

§ 152 ods. 3 Zákonníka práce

(3) Zamestnávateľ prispieva na stravovanie podľa odseku 2 v sume najmenej 55 % ceny jedla, najviac však na každé jedlo do sumy 55 % stravného poskytovaného pri pracovnej ceste v trvaní 5 až 12 hodín podľa osobitného predpisu. **Príspevok podľa prvej vety sa zaokrúhľuje na najbližší eurocent nahor.** Okrem toho zamestnávateľ poskytuje príspevok podľa osobitného predpisu.

Novelizovaným ustanovením sa určí spôsob zaokrúhľovania príspevku zamestnávateľa na stravovanie. Predmetné ustanovenie sa novelizovalo vo väzbe na aplikačnú prax, keď podľa opatrenia MPSVR SR č. 309/2016 Z. z. stravné v časovom pásme 5 až 12 hodín je 4,50 eura. V prípade, ak zamestnávateľ chce poskytovať príspevok na stravovanie v maximálnej výške 55 % z tejto sumy (2,475 eura), vzniká otázka zaokrúhľovania na 2,47 eura alebo 2,48 eura. **Po tejto úprave sa musí príspevok zaokrúhľovať na 2,48 eura (t. j. v prospech zamestnanca).** Spôsob zaokrúhľovania v prospech zamestnanca sa týka aj výšky finančného príspevku zamestnávateľa podľa § 152 ods. 6 a 7 ZP.

6. Mzdové zvýhodnenia a dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Mzdové zvýhodnenia sa netýkajú len bežných zamestnancov, ale aj tých, ktorí pracujú na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Novelizovalo sa ustanovenie § 223 ods. 2 Zákonníka práce – Dohody

o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Na pracovnoprávny vzťah založený dohodami o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru sa vzťahujú ustanovenia prvej časti, § 85 ods. 1 a 2, § 90 ods. 10, § 91 až 95, § 98, § 119 ods. 1, § 122a ods. 1 až 3, § 122b ods. 1 až 3, § 123 ods. 1 a 2, § 124 a šiestej časti. Pracovný čas zamestnancov, ktorí vykonávajú prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, v priebehu 24 hodín nesmie presiahnuť 12 hodín a u mladistvého zamestnanca v priebehu 24 hodín nesmie presiahnuť 8 hodín. Zamestnancom, ktorí vykonávajú prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, nemožno nariadiť ani s nimi dohodnúť pracovnú pohotovosť a prácu nadčas. **Zamestnancom, ktorí vykonávajú prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, patrí za každú hodinu práce vo sviatok dohodnutá odmena zvýšená najmenej o sumu minimálnej mzdy za hodinu podľa osobitného predpisu.** Ak ide o dôvody neprítomnosti zamestnanca v práci uvedené v § 141 ods. 1 a ods. 2 písm. a) až g), ktoré zasiahli do času, na ktorý zamestnávateľ určil výkon práce, zamestnávateľ je povinný ospravedlniť túto neprítomnosť zamestnanca v práci. Za tento čas zamestnancovi náhrada odmeny nepatrí. Na splatnosť odmeny, výplatu odmeny a zrážky z odmeny sa primerane uplatnia ustanovenia § 129 až 132.

Hlavným cieľom novej právnej úpravy je zabrániť zamestnávateľom, aby zneužívali „dohodárov“ na výkon prác počas sobôt, nedeľ či v noci – s cieľom znížiť náklady, pretože by im inak nové mzdové zvýhodnenia nemuseli poskytovať.

Dôvodová správa k novele Zákonníka práce uvádza, že zároveň sa zrovnoprávnia nároky zamestnancov pracujúcich pre zamestnávateľa na základe niektorej z dohôd so zamestnancami v pracovnom pomere. Po novom sa na pracovnoprávny vzťah založený dohodami o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru vzťahujú aj nasledujúce ustanovenia Zákonníka práce:

- mzdové zvýhodnenie za prácu v sobotu (§ 122a ods. 1 až 3),
- mzdové zvýhodnenie za prácu v nedeľu (§ 122b ods. 1 až 3),
- mzdové zvýhodnenie za nočnú prácu (§ 123 ods. 1 a 2),
- mzdová kompenzácia za sťažený výkon práce (§ 124); za každú hodinu práce patrí zamestnancovi popri dosiahnutej mzde mzdová kompenzácia za sťažený výkon práce najmenej 20 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu.

Zvýhodnenia a dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Sobota	1. 5. 2018	
najmenej 25 % minimálnej mzdy (20 %)		
Sobota	1. 5. 2019	
najmenej 50 % minimálnej mzdy (45 %)		
Nedeľa	1. 5. 2018	
najmenej 50 % minimálnej mzdy (40 %)		
Nedeľa	1. 5. 2019	
najmenej 100 % minimálnej mzdy (90 %)		
Sviatok	1. 5. 2018	
Odmena je zvýšená najmenej o 100 % minimálnej hodinovej mzdy (vzhľadom na to, že pri dohodách sa nesleduje priemerný hodinový/mesačný zárobok)		
Nočná práca		
1. 5. 2018	NERIZIKOVÁ	
najmenej 30 % minimálnej mzdy (25 %)	RIZIKOVÁ	
najmenej 35 % minimálnej mzdy		
1. 5. 2019	NERIZIKOVÁ	
najmenej 40 % minimálnej mzdy (35 %)	RIZIKOVÁ	
najmenej 50 % minimálnej mzdy		

V prípade uplatnenia derogačnej klauzuly je potrebné, aby sa kolektívna zmluva vzťahovala aj na zamestnancov „dohodárov“, resp. ak u zamestnávateľa nepôsobí odborová organizácia a ide o zamestnávateľa, ktorý zamestnáva menej ako 20 zamestnancov, muselo by sa to dohodnúť v dohode.

7. Potvrdenie o zrážkach z odmeny – dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

§ 223 Dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Dopĺňa sa odsekom 6, ktorý znie:

Pri skončení dohody o vykonaní práce, dohody o brigádnickej práci študentov a dohody o pracovnej činnosti **je zamestnávateľ povinný vydať zamestnancovi potvrdenie o tom, či sa z odmeny zamestnanca vykonávajú zrážky, v čí prospech, v akej výške a v akom poradí je pohľadávka, pre ktorú sa majú zrážky ďalej vykonávať.**

Podľa ustanovenia § 84 ods. 1 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov je zamestnávateľ, ktorý prijíma zamestnanca do zamestnania, povinný vyžiadať si od neho potvrdenie vystavené predchádzajúcim zamestnávateľom o tom, či bol vydaný príkaz na začatie exekúcie alebo exekučný príkaz, ktorým exekútorom a v čí prospech. Rovnaká povinnosť je zakotvená v ustanovení § 13r ods. 1 zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov.

NOVELA zákona č. 553/2003 o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Tento zákon nadobudol účinnosť 1. mája 2018.

NR SR schválila zákonom č. 63/2018 Z. z. aj **novelu zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorej zmeny sa týkajú nasledujúcich ustanovení:**

§ 16 Príplatok za prácu v noci

Zamestnancovi patrí za hodinu práce v noci príplatok v sume 25 % hodinovej sadzby funkčného platu, **najmenej však príplatok rovnajúci sa sume ustanovenej podľa § 123 ods. 1 Zákonníka práce.**

Znenie Zákonníka práce § 123 ods. 1:

Od 1. mája 2018 do 30. apríla 2019 je suma mzdového zvýhodnenia za každú hodinu nočnej práce

(1) Zamestnancovi patrí za nočnú prácu popri dosiahnutej mzde za každú hodinu nočnej práce mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 30 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu, ak ide o zamestnanca vykonávajúceho rizikóvu prácu, patrí mu mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 35 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu.

→ výška minimálnej mzdy je na rok 2018 určená nariadením vlády č. 278/2017 Z. z. vo výške 2,759 eura za každú hodinu odpracovanú zamestnancom.

→ 30 % hodinovej minimálnej mzdy je 0,8277 eura.

Od 1. mája 2019 je suma mzdového zvýhodnenia **za každú hodinu nočnej práce** najmenej v sume 40 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu, ak ide o zamestnanca vykonávajúceho rizikóvu prácu, patrí mu mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 50 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu (§ 123 odsek 1 Zákonníka práce).

§ 17 Príplatok za prácu v sobotu alebo v nedeľu

Zamestnancovi patrí za hodinu práce v sobotu alebo v nedeľu príplatok v sume 30 % hodinovej sadzby funkčného platu, **najmenej však príplatok rovnajúci sa sume ustanovenej podľa § 122a ods. 1 a § 122b ods. 1 Zákonníka práce.**

Znenie Zákonníka práce § 122a ods. 1 a § 122b ods. 1 Zákonníka práce:

Od 1. mája 2018 do 30. apríla 2019 je suma mzdového zvýhodnenia za každú hodinu práce v sobotu

(1) Zamestnancovi patrí za prácu **v sobotu** popri dosiahnutej mzde za každú hodinu práce v sobotu mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 25 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu.

→ 25 % hodinovej minimálnej mzdy je 0,6898 eura.

Od 1. mája 2019 patrí zamestnancovi **za prácu v sobotu** popri dosiahnutej mzde za každú hodinu práce v sobotu mzdové zvýhodnenie najmenej **v sume 50 %** minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu (§ 122a ods. 1 Zákonníka práce)

Od 1. mája 2018 do 30. apríla 2019 je suma mzdového zvýhodnenia za každú hodinu práce v nedeľu

(1) Zamestnancovi patrí za prácu **v nedeľu** popri dosiahnutej mzde za každú hodinu práce v nedeľu mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 50 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu.

→ 50 % hodinovej minimálnej mzdy je 1,3795 eura.

Od 1. mája 2019 patrí zamestnancovi **za prácu v nedeľu** popri dosiahnutej mzde za každú hodinu práce v nedeľu mzdové zvýhodnenie najmenej **v sume 100 %** minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu (§ 122b ods. 1 Zákonníka práce)

§ 20 ODMENA

Novelizované znenie:

- (1) Zamestnávateľ môže poskytovať zamestnancovi odmenu za
- kvalitné vykonávanie pracovných činností alebo za vykonanie práce presahujúcej rámec pracovných činností vyplývajúcich z dohodnutého druhu práce,
 - splnenie mimoriadnej pracovnej úlohy alebo osobitne významnej pracovnej úlohy, alebo vopred určenej cieľovej pracovnej úlohy, prípadne jej ucelenej etapy,
 - pracovné zásluhy pri dosiahnutí 50 rokov veku až do sumy jeho funkčného platu,
 - poskytnutie osobnej pomoci pri zdolávaní požiaru alebo mimoriadnej udalosti, pri likvidácii a odstraňovaní ich následkov, pri ktorých môže dôjsť k ohrozeniu života, zdravia alebo majetku, alebo
 - aktívnu účasť na zvýšení výnosov získaných podnikateľskou činnosťou zamestnávateľa, ktorý je príspevkovou organizáciou.

Doplnilo sa písm. f) a g)

- prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleníek,
- prácu pri príležitosti vianočných sviatkov.

V § 20 sa za odsek 1 vkladá nový odsek 2, ktorý znie:

- (2) **Odmena podľa odseku 1 písm. f) sa vypláca v mesiaci jún príslušného kalendárneho roka a odmena podľa odseku 1 písm. g) sa vypláca v mesiaci december príslušného kalendárneho roka.**

Doterajší odsek 2 sa označuje ako odsek 3

- 3) **Návrh na poskytnutie odmeny zamestnancovi podľa odseku 1 vrátane jej výšky písomne odvodní príslušný vedúci zamestnanec.**

Paragrafové ustanovenie 29 ods. 4 sa mení takto:

Pri poskytovaní platu zamestnancom, na ktorých sa vzťahuje tento zákon,

zamestnávateľ neuplatní ustanovenia § 43 ods. 1 písm. d), § 96 ods. 3 a 5, § 118 ods. 2 a 4, § 119 ods. 2, § 120 až § 122, § 122a ods. 2 až 4, § 122b ods. 2 až 4, § 123 ods. 2 a 3, § 124. § 127 ods. 1 až 3, § 128. § 134 a 135 Zákonníka práce.

Nielen s novelou Zákonníka práce, ale tiež s novelou zákona č. 553/2003 Z. z. úzko súvisí aj novela zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, konkrétne ust. § 5 ods. 7, v ktorom sú doplnené písm. n) a o), ktoré znejú takto:

n) suma peňažného plnenia podľa osobitných predpisov 24d) vyplatená v termíne podľa osobitných predpisov 24e) najviac 500 eur v úhrne od všetkých zamestnávateľov, ak suma vyplateného peňažného plnenia, na ktoré sa vzťahuje toto oslobodenie, je najmenej vo výške priemerného mesačného zárobku (funkčného platu) zamestnanca 24f) a pracovnoprávny (štátnozamestnanecký) vzťah zamestnanca u tohto zamestnávateľa k 30. aprílu príslušného kalendárneho roka trvá nepretržite aspoň 24 mesiacov; do základu dane (čiastkového základu dane) sa zahrnie len príjem prevyšujúci sumu, na ktorú sa vzťahuje oslobodenie,

o) suma peňažného plnenia podľa osobitných predpisov 24g) vyplatená v termíne podľa osobitných predpisov 24e) najviac 500 eur v úhrne od všetkých zamestnávateľov, ak suma vyplateného peňažného plnenia, na ktoré sa vzťahuje toto oslobodenie, je najmenej vo výške priemerného mesačného zárobku (funkčného platu) zamestnanca 24f) a pracovnoprávny (štátnozamestnanecký) vzťah zamestnanca u tohto zamestnávateľa k 31. októbru príslušného kalendárneho roka trvá nepretržite aspoň 48 mesiacov a za príslušné zdaňovacie obdobie bolo zamestnancovi vyplatené peňažné plnenie, na ktoré sa vzťahuje oslobodenie podľa písmena n); do základu dane (čiastkového základu dane) sa zahrnie len príjem prevyšujúci sumu, na ktorú sa vzťahuje oslobodenie.

Poznámky pod čiarou k odkazom 24d) až 24g) znejú:

24d) § 20 ods. 1 písm. f) zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zá-

kona č. 63/2018 Z. z. 24e) § 20 ods. 2 zákona č. 553/2003 Z. z. v znení zákona č. 63/2018 Z. z. 24f) § 29 ods. 2 zákona č. 553/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov. 24g) § 20 ods. 1 písm. g) zákona č. 553/2003 Z. z. v znení zákona č. 63/2018 Z. z.

Odmena za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleníek

Novelizované znenie zákona definuje trinásty plat ako peňažné plnenie, ktoré môže zamestnávateľ poskytnúť zamestnancovi za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleníek. Podľa ustanovenia § 20 ods. 2 zák. č. 553/2003 Z. z. sa trinásty plat vypláca v mesiaci jún príslušného kalendárneho roka, čo znamená, že trinásty plat musí byť súčasťou výplaty za mesiac máj.

Pre oslobodenie trinásteho platu od dane z príjmov je potrebné v zmysle doplneného ustanovenia § 5 ods. 7 písm. n) zákona o dani z príjmov splniť nasledujúce podmienky:

- **suma vyplateného peňažného plnenia v mesiaci jún** musí byť najmenej vo výške funkčného platu zamestnanca
- pracovnoprávny vzťah zamestnanca u zamestnávateľa trvá k 30. 4. príslušného kalendárneho roka nepretržite aspoň 24 mesiacov.

Ak je trinásty plat vyplatený vo výške nad 500 €, do základu dane sa zahrnie len príjem prevyšujúci túto sumu. Oslobodenie od dane z príjmov sa pritom v zmysle ustanovenia § 52zp ods. 1 zákona o dani z príjmov vzťahuje na sumu peňažného plnenia vyplatenú až v roku 2019.

POZNÁMKA

Novelizované znenie zákona o zdravotnom poistení vyžaduje v ustanovení § 38em ods. 1 pre oslobodenie od odvodov na zdravotné poistenie splnenie rovnakých podmienok, ako vyžaduje zákon o dani z príjmov. Rovnako, ak je trinásty plat vyplatený vo výške nad 500 €, do vymeriavacieho základu na zdravotné poistenie sa zahrnie len časť nad túto sumu.

Oslobodenie od zdravotných odvodov je možné aplikovať už v roku 2018.

Oslobodenie od odvodov na sociálne poistenie sa v zmysle ustanovenia § 293ec ods. 1 zákona o sociálnom poistení vzťahuje na trinásty plat vyplatený až v roku 2021, opäť najviac v sume 500 €.

Odmena za prácu pri príležitosti vianočných sviatkov

Štrnásty plat sa vypláca v mesiaci december príslušného kalendárneho roka, čo znamená, že štrnásty plat sa musí zahrnúť do výplaty za mesiac november.

Oslobodenie štrnásteho platu od dane je podmienené splnením podmienok, ktoré stanovuje zákon o dani z príjmov v ustanovení § 5 ods. 7 písm. o) takto:

- suma vyplateného peňažného plnenia v mesiaci november musí byť najmenej vo výške funkčného platu a
- pracovnoprávny vzťah zamestnanca u zamestnávateľa trvá k 31. 10. príslušného kalendárneho roka nepretržite aspoň 48 mesiacov a
- za príslušné zdaňovacie obdobie zamestnávateľ vyplatil zamestnancovi trinásty plat podľa podmienok upravených v ustanovení § 5 ods. 7 písm. n) zákona o dani z príjmov.

Ak je štrnásty plat vyplatený vo výške nad 500 €, do základu dane sa rovnako ako pri trinástom plate zahrnie len časť nad 500 €. Oslobodenie od dane z príjmov je možné v zmysle ustanovenia § 52zp ods. 2 zákona o dani z príjmov použiť na peňažné plnenie už v roku 2018, za predpokladu, že v mesiaci jún 2018 bol zamestnancovi vyplatený trinásty plat vo výške jeho funkčného platu.

V roku 2018 je štrnásty plat vyplatený do výšky 500 €, podľa novelizovaného znenia zákona o zdravotnom poistení, **oslobodený aj od odvodov na zdravotnom poistení.**

V zmysle ustanovenia § 293ec ods. 2 zákona o sociálnom poistení bude **štrnásty plat oslobodený od odvodov na sociálne poistenie až od roku 2019.** Ak je štrnásty plat vyplatený vo výške nad 500 €, do vymeriavacieho základu na sociálne poistenie sa zahrnie len časť nad 500 €.

JUDr. Renáta Matejová,
advokátka
Foto: Samphotostock

Zlatý Amos 2018

V dňoch 12. a 13. mája 2018 sa v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave uskutočnil 12. ročník celoslovenského kola Ankety o najobľúbenejšieho učiteľa, učiteľku na Slovensku – Zlatý Amos 2018. Do semifinále postúpilo dvanásť pedagógov z celého Slovenska. Semifinále sa uskutočnilo 12. mája 2018. Odborná porota z 12 semifinalistov vybrala do finálového kola ôsmich. O titul Zlatý Amos v troch súťažných disciplínach bojovali Lýdia Cimermanová, Stanislav Ďurek, Ján Gáll, Daniela Kořková, Monika Krajčíková, Peter Mäsiar, Anna Slovenskaiová, Peter Stacho.

Prvá disciplína bola videovizitka, prostredníctvom ktorej žiaci prezentovali, prečo svojho učiteľa prihlásili do an-

to, Street Dance Academy Laciho Strika a záverečnú pieseň pre všetkých učiteľov naspievala Veronika Rabada.

Výsledky a ocenenia:

Titul Zlatý Amos za školský rok 2017/2018 získal učiteľ zo Základnej školy Drábova 3 z Košíc Ján Gáll, ktorý si ocenenie prevzal z rúk ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR pani Martiny Lubyovej. Zlatý Amos získal šek v hodnote 3 500 € a putovné insignie, žezlo a korunu.

Cenu Amos sympaták – internetové hlasovanie verejnosti – získala Monika Krajčíková zo Základnej školy s materskou školou Nitrica. Pani učiteľka získala šek v hodnote 1 000 €, cenu

Príhovor Zlatého Amosa

ského na Hubeného ulici 25 v Bratislave. Žiaci získali šek v hodnote 200 €. Cenu odovzdal vydavateľ a šéfredaktor časopisu Rodina a škola pán Ľubomír Pajtinka.

Cena Jána Gašperana – cenu zakladateľa ankety na Slovensku, ktorú vyberá žiacka porota, získal Peter Stacho zo Základnej školy Jána Drdoša, Vigľaš. Pán učiteľ získal šek v hodnote 1 000 €. Cenu odovzdala predsedníčka detskej poroty Adriana Zimová zo Základnej školy Vrbovce.

Naj učiteľ národnostných menšín – cenu získal pán učiteľ Miroslav Benko zo Základnej školy Grundschole, Hradné námestie 38 v Kežmarku. Pán učiteľ získal šek v hodnote 1 000 €. Cenu odovzdal štátny tajomník MŠVVŠ SR pán Peter Krajňák.

Učiteľ bez predsudkov – cenu získala pani riaditeľka Iveta Horváthová zo Základnej školy Biskupická 21, Bratislava. Pani riaditeľka získala šek v hodnote 1 000 €. Cenu odovzdal splnomocnenec vlády SR pre rómsku komunitu pán Ábel Ravasz.

Pedagóg, na ktorého sa oplatí spomínať – nominovaní získavajú víkendové pobyty pre dve osoby v zariadení OZ PŠAV na Slovensku RZ Crocus v Kežmarských Žľaboch a sklenené sovičky – učiteľa navrhujú bývalí žiaci, v tomto ročníku cenu získali Helena Kobidová, Helena Szakácsová a Anna Tančiboková. Cenu odovzdal predseda Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku pán Pavel Ondek.

kety. Druhým súťažným kolom bola voľná disciplína na tému vyučovacie predmety v škole. Učitelia spolu so svojimi žiakmi v dvojminútovom programe predviedli vylosovaný vyučovaci predmet, ktorý mali sťažený o žáner, napríklad triednická hodina – horor alebo informatika – romantika. V treťom kole, ktoré bolo do poslednej minúty programu tajné, učitelia odpovedali na vtipné otázky, kladené deťmi zo Súkromnej základnej školy z Kechneca. Tvar ankety Igor Timko bol jedným z porotcov, moderátorkou bola opäť skvelá Adela Vinczeová a hosťami programu boli spevák Buranowski, skupina Iconi-

odovzdal vicestarosta mestskej časti Bratislavy-Petržalka pán Michal Radosa.

Zlatá škola – ocenenie pre školu, ktorá má navrhnutých najviac učiteľov na celkový počet učiteľov pôsobiacich v danej škole. Cenu získala Základná škola Škultétyho, Topoľčany. Škola získala šek v hodnote 1 000 €. Cenu odovzdal predseda Bratislavského samosprávneho kraja pán Juraj Droba.

Najlepší príbeh o učiteľovi – napísali žiaci zo IV. D Základnej školy s materskou školou Jána Amosa Komen-

Zlatý Amos Ján Gáll preberá šek z rúk ministerky školstva Martiny Lubyovej

Cena detskej poroty Cena Jána Gašperana – Peter Stacho (ZŠ Viglaš)

Odvzdávanie ocenenia Pedagóg, na ktorého sa opláti spomínať

Ocenenie Najlepší príbeh o učiteľovi – ZŠ J. A. Komenského Bratislava

Ocenenie Zlatá škola – ZŠ Škultétyho, Topoľčany

Amos sympafák – Monika Krajčíková, ZŠ Nitrica

Zľava predsedníčka poroty Eva Klikáčová, riaditeľka ankety Renáta Vadásyová, Zlatý Amos Ján Gáll, ministerka školstva Martina Lubyová, Igor Timko, spevák, učiteľ a tvár ankety

Ocenenie Učiteľ bez predsudkov – Iveta Horváthová, ZŠ Biskupická, Bratislava

Špeciálnu cenu organizátorov získava Marianka Ibrahimmi zo Základnej školy Škultétyho, Topoľčany. Žiačka získala tablet a cenu jej odovzdal pán Igor Timko.

Každý zo semifinalistov získal tablet, ktorý venovala Rada ZOOZ ZSS krajov Bratislava, Trnava, Nitra a Slovenská rada rodičovských združení. Cenu odovzdal predseda semifinále poroty pán Ivan Šoš. Každé účinkujúce dieťa získalo cenu od firmy iHrysko.sk. Ceny deťom odovzdal pán Peter Černák.

12. ročník ankety o najobľúbenejšieho učiteľa, učiteľku na Slovensku – Zlatý Amos SR sa tak ako po minulé ročníky uskutočnil pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky pána Andreja Kisku. Hlavným organizátorom ankety je OZ ADEVYK. Anketa je podporená z dotácie MŠVVŠ SR. V tomto ročníku hlavným partnerom ankety bol Bratislavský samosprávny kraj a spoluorganizátorom Mestská časť Bratislava-Petržalka. Poslaním ankety je predovšetkým popularizácia učiteľov, ktorí podľa hodnotenia žiakov významne prispievajú k vytváraniu kvalitného vzťahu medzi žiakmi a učiteľmi.

Organizátori ďakujú všetkým žiakom, učiteľom, partnerom, spoluorganizátorom a podporovateľom za spoluprácu a tešia sa na 13. ročník.

Renáta Vadásyová,
riaditeľka ankety,
a Eva Klikáčová,
predsedníčka organizačného
štábu ankety
Foto: Ing. Martin Šopinec

Špeciálna cena organizátorov – Marianka Ibrahimmi – ZŠ Topoľčany

Učiteľ národnostných menšín – Miroslav Benko, ZŠ Kežmarok

Zlatý Amos a jeho žiaci

Slávnostné ocenenie pedagógov

V utorok 27. marca 2018 pri príležitosti Dňa učiteľov sa v Bratislave uskutočnilo slávnostné odovzdávanie ocenení. Z rúk ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR Marty Lubyovej si prevzali pedagógovia a odborníci z oblasti školstva z celého Slovenska Veľké i Malé medaily sv. Gorazda a ďakovné listy.

Ministerka školstva vo svojom príhovore vyzdvihla význam a poslanie učiteľského povolania. „Slovensko je krajinou, ktorej úspech závisí od ľudského kapitálu, a preto potrebujeme dobrých učiteľov, odborníkov, akými ste vy,“ povedala. Ocenenia si prevzali pedagógovia pôsobiaci na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému od materských škôl až po vysoké školy. Na návrh OZ PŠaV na Slovensku bola medzi ocenenými aj doc. RNDr. Zuzana Hlaváčová, CSc., zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Docentka Hlaváčová si prevzala najvyššie rezortné vyznamenanie – Veľkú

medailu svätého Gorazda, ktorá jej bola udelená za významný prínos k zlepšovaniu postavenia zamestnancov školstva a za mimoriadne výsledky dosiahnuté vo výchovno-vzdelávacom procese na úseku vedy. Okrem pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti pôsobí ako predsedníčka Univerzitnej organizácie OZ PŠaV pri SPU v Nitre. Ocenenej gratulujeme a prajeme veľa entuziazmu a úspechov v pracovnom i súkromnom živote.

doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.,
podpredseda OZ PŠaV na Slovensku
Foto: Mgr. Štefan Podolinský

Blahoželáme

Dňa 20. mája 2018 oslávila životné jubileum naša milá kolegyňa **Mária Virgovičová**.

Majke srdečne blahoželáme k významnému životnému jubileu a prajeme do ďalších rokov veľa zdravia, spokojnosti, šťastia, lásky a podpory od svojich najbližších, veľa životnej energie a entuziazmu.

Hviezda

*Keď za jasnej noci rátaš hviezdy na nebi,
márne sa snažíš, je ich celá armáda.
Vyber si jednu a zver jej svoje sny,
a popros ju, nech Ťa životom sprevádza.*

*Tá hviezda supútnikom stane sa,
nesklam ju nikdy, pamätaj.
Len taký život s hviezdou význam má,
inak sa Ti z neba stratí, choď si sám.*

*Ona Ťa nesklame, zlyhať môžeš Ty,
keď príde čas, a ty nevládzeš,
na nebi zjaví sa Tvoj supútnik hviezdny,
rozprestrie svoj ochranný plášť,
ako dar za to, že si ostal verný.*

Vladimír Kubovčík

Aktuality zväzu

Ročník XXVII. ~ Číslo II
Jún 2018

Vydáva
**Odborový zväz pracovníkov
školsťva a vedy na Slovensku**

Redakčná rada:
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.
– predseda redakčnej rady
PaedDr. Eva Klikáčová
Mgr. Renáta Kubovčíková
Mgr. Juraj Stodolovský
Ing. František Šary
Ing. Ivan Šóš, PhD.

Redakcia:
Vajnorská 1, 815 70 Bratislava
telefón: +421 2 502 40 421
www.ozpsav.sk

Grafické spracovanie,
korektúra textov, tlač:
MUSICA LITURGICA, s. r. o.,
Bratislava

Distribúované pre členov
Odborového zväzu pracovníkov
školsťva a vedy na Slovensku

Náklad: 3 900 ks

Príspevky posielajte e-mailom
na: haban@ozpsav.sk

Časopis vychádza v roku 2018 s fi-
nančnou podporou Ministerstva
školsťva, vedy, výskumu a športu SR

ISSN 1338 – 7960

REHABILITAČNÉ POBYTY

REHABILITAČNÝ POBYT 3 DNI/ 2 NOCI

* DIETĀ DO 6 ROKOV NA PRÍSTELKE GRÁTIS
* HLAVNÁ SEZÓNA TRVÁ V ČASE 1. 6. – 30. 9. 2018

- Ubytovanie v dvojlôžkovej izbe štandard
- Polpenzia (raňajky formou bufetu, večere výberom z 3 – jedál)
- 1 x vstup do Hammamu (Kúpele Trenčianske Teplice a. s.)
- 1 x klasická masáž čiastočná
- 1 x rašelinový zábal
- Neobmedzený vstup do finskej a parnej sauny
- Neobmedzený vstup do hotelového bazéna
- Neobmedzený vstup do slender štúdia – rekondičné cvičiace stoly
- 10 % zľava na ala carte menu v hotelovej reštaurácii

Cena za pobyt/ 1 osoba	Hlavná sezóna	Mimosezóna
	129 €	109 €

REHABILITAČNÝ POBYT 4 DNI/ 3 NOCI

* DIETĀ DO 6 ROKOV NA PRÍSTELKE GRÁTIS
* HLAVNÁ SEZÓNA TRVÁ V ČASE 1. 6. – 30. 9. 2018

- Ubytovanie v dvojlôžkovej izbe štandard
- Polpenzia (raňajky formou bufetu, večere výberom z 3 – jedál)
- 1 x vstup do Hammamu (Kúpele Trenčianske Teplice a. s.)
- 1 x klasická masáž čiastočná
- 1 x rašelinový zábal
- Neobmedzený vstup do finskej a parnej sauny
- Neobmedzený vstup do hotelového bazéna
- Neobmedzený vstup do slender štúdia – rekondičné cvičiace stoly
- 10 % zľava na ala carte menu v hotelovej reštaurácii
- 1 x hra minigolfu
- 1 x celodenný vstup na Kúpalisko Zelená žaba počas letnej sezóny

Cena za pobyt/ 1 osoba	Hlavná sezóna	Mimosezóna
	159 €	139 €

EXKLUZÍVNY REHABILITAČNÝ POBYT 7 DNÍ/ 6 NOCÍ

* DIETĀ DO 6 ROKOV NA PRÍSTELKE GRÁTIS
* HLAVNÁ SEZÓNA TRVÁ V ČASE 1. 6. – 30. 9. 2018

- Ubytovanie v dvojlôžkovej izbe štandard
- Plná penzia (raňajky formou bufetu, obedy, večere výberom z 3 – jedál)
- 1 x vstup do bazénu Karla Čapka (Kúpele Trenčianske Teplice a. s.)
- 1 x konzultácia s fyzioterapeutom
- 12 x procedúra podľa odporúčania fyzioterapeuta
- Neobmedzený vstup do finskej a parnej sauny
- Neobmedzený vstup do hotelového bazéna
- Neobmedzený vstup do slender štúdia – rekondičné cvičiace stoly
- 10 % zľava na ala carte menu v hotelovej reštaurácii
- 1 x hra minigolfu
- 1 x celodenný vstup na Kúpalisko Zelená žaba počas letnej sezóny

Cena za pobyt/ 1 osoba	Hlavná sezóna	Mimosezóna
	349 €	299 €

MOST SLÁVY
 Hotel MOST SLÁVY s.r.o
 Ul. 17. novembra 11
 914 51 Trenčianske Teplice

0902 313 355
marketing@hotelmoslavy.sk

5.
ROČNÍK

MILÉ ŠKOLY, ZÍSKAJTE FINANCIE NA REKONŠTRUKCIU VAŠICH TOALIET.

Prihláste sa a buďte ďalšou zo 75 škôl a škôlok, ktorým sme už zrekonštruovali toalety: www.domestospreskoly.sk

